

List Římanům

Výkladové poznámky zpracoval Mgr. Karel Taschner, Th.D.

Boží evangelium a Pavlova touha je zvěstovat (Ř 1,1-17)

I/ „Pavel, služebník Krista Ježíše, povoláný za apoštola, vyvolený ke zvěstování Božího evangelia“ (v. 1)

Výraz δοῦλος „služebník“ je možné překládat „otrok“. Ve Starém zákoně byli takto nazýváni významní jednotlivci z Izraele počínaje Mojžíšem a Jozuem, právě tak jako Hospodin (Adonaj, Pán) nazývá Izraele *můj služebník* (Iz 44,21). V Novém zákoně je titul Pán přenesen z Hospodina na Ježíše (v. 4.7), zatímco služebníkem Páně již není Izrael, ale všechen Boží lid, nehledě na to, zda se jedná o Židy nebo pohany.

Výraz „apoštol“ znamená v Novém zákoně ten, kdo viděl vzkříšeného Krista, stává se jeho mluvčím, vyslancem a byl jím pověřen působit jako součást „základů“ církve (Ef 2,20; Sk 1,12-26). Pavel svou autoritu jako apoštol přijal ne od lidí, ale skrze vzkříšeného Ježíše. (Ga 1,1). Totéž platí o poselství evangelia, které zvěstuje (Ga 1,11-12). Evangelium je výraz pocházející ze Starého zákona a znamená „dobrou zprávu“ o Božím konečném vítězství v dějinách (Iz 40,9; 52,7; 61,1; Jl 2,32).

II/ Boží evangelium (v. 2-4)

1/ Zdrojem evangelia je Bůh

Boží evangelium je Boží dobrou zprávou pro ztracený svět. Bez tohoto přesvědčení je zvěstování evangelia zbaveno svého obsahu, záměru a hnací síly.

2/ Písmo dosvědčuje evangelium

Evangelium „*Bůh ústy svých proroků předem zaslíbil ve svatých Písmech*“ (v. 2). Bůh zjevil evangelium svým apoštolům, ale nešlo o něco naprosto nového, protože existuje podstatná kontinuita mezi Starým a Novým zákonem. Ježíš sám dosvědčuje, že Písma vydávají o něm svědectví, že je Synem člověka z Da 7 a trpícím služebníkem z Iz 53 a jak bylo psáno, musí trpět, aby vstoupil do své slávy (J 5,39; L 24,25nn, 44n.). Ve Skutcích slyšíme Petra, který cituje Starý zákon odkazující na Ježíšovo vzkříšení, povýšení a dar Ducha (Sk 2,14nn; 1 Pt 1,10nn). Pavel dosvědčuje z Písem, že Kristus musel trpět a vstal z mrtvých třetího dne podle Písem (1 K 15,3n.). Zákon a proroci dosvědčují evangelium (Ř 3,21). Evangelium je tak dosvědčováno jak proroky ve Starém zákoně, tak apoštoly v Novém zákoně.

3/ Podstatou evangelia je Ježíš Kristus

Pavel byl oddělen pro zvěstování evangelia „*o jeho Synu*“ (v. 3.9). Pavel jej nyní popisuje ve dvou větách stojících v kontrastu, „*kteřý tělem pocházel z rodu Davidova, ale Duchem svatým byl ve svém zmrtvýchvstání uveden do moci Božího Syna*“ (v. 3-4).

a) Je zde vyjádřen protiklad mezi dvěma skutečnostmi – je Davidův syn a Boží Syn. „*Syn Davidův*“ byl všeobecně uznávaný mesiášský titul. Titul „*Syn Boží*“ je založen hlavně na Ž 2,7. Ježíš sám mu rozuměl tak, jak vidíme podle jeho osobního přístupu k Bohu jako k „*Otcí*“ (Abba) a toho, že sám o sobě mluvil jako o „*Synu*“, že se jedná o označení božské, ne pouze mesiášské. Oba tituly společně mluví o jeho lidství a božství.

b) Druhý kontrast „*pocházel z rodu Davidova*“, označuje Davidova potomka. „*Duchem svatým byl ve svém zmrtvýchvstání uveden do moci Božího Syna*“, neznámá, že Ježíš byl

zmrtvýchvstáním dosazen, ustanoven do funkce Božího Syna, protože byl Synem Božím od věčnosti. Označuje však to, že do svého vzkříšení byl Synem Božím ve slabosti a poníženosti, zatímco skrze vzkříšení se stal Božím Synem v moci.

c) Třetí kontrast je obsažen mezi dvěma výrazy „*podle těla*“ (ČSP) a „*podle Ducha svatosti*“ (ČSP). „Tělo“ v tomto případě znamená Ježíšovu lidskou přirozenost nebo fyzický původ s jeho slabostí a zranitelností, zatímco v jeho vzkříšení a božství je obsažena moc Ducha svatosti. Nejedná se zde o dvou Ježíšových přirozenostech (lidské a božské), ale o dvou stádiích jeho služby, před vzkříšením a po vzkříšení, kdy první byla křehká a projevovala se slabostí, zatímco druhá byla mocná skrze vylití Ducha svatého. Jedná se o stav ponížení a povýšení, slabosti a moci Božího syna.

4/ Evangelium je určeno všem národům

„*Skrze něho* (tj. vzkříšeného Krista) *jsme přijali milost apoštolského poslání, aby ke cti jeho jména uposlechlly a uvěřily všechny národy*“ (v. 5). Pavel přijal od Krista *milost a apoštolské poslání* (ČSP). Pavel své apoštolství vždy připisuje Božimu milostivému rozhodnutí a ustanovení. Rozsah evangelia se týká všech pohanů. Evangelium je určeno pro každého člověka, jeho rozsah je univerzální. Pavel sám jsa Žid byl povolán za apoštola k pohanům (Sk 9,15; 22,21; 26,17n.).

5/ Záměrem evangelia je poslušnost víry

Evangelium požaduje poslušnost víry. Je třeba být poslušný pravdy či učení, jež je předkládáno jako předmět víry. Pravá víra v Ježíše Krista v sobě zahrnuje element podrobení se, protože Ježíš Kristus je naším Pánem a vede nás k celoživotní poslušnosti.

6/ Cílem evangelia je čest Kristova jména

Výraz „*ke cti jeho jména*“ je v řečtině vyjádřen na konci věty a tak tvoří její vrchol. Pavel chce přivést národy k poslušnosti víry pro slávu a čest Kristova jména. Nejvyšším ze všech misijních motivů není poslušnost Velkého poslání, ani láska k hříšníkům, ale spalující a vášnivá horlivost pro slávu Ježíše Krista.

Existuje tedy šest základních pravd o evangeliu. Jeho zdrojem je Bůh Otec, jeho podstatou je Ježíš Kristus jeho Syn, je dosvědčováno Písmem Starého zákona a zahrnuje všechny národy. Naším bezprostředním záměrem při zvěstování evangelia je přivést lidi k poslušnosti víry a naším konečným cílem je větší sláva jména Ježíše Krista.

III/ Pavlův vztah ke křesťanům v Římě (v. 7-13)

1/ Jsou Bohem milovaní, povolání ke svatosti, přijímají Boží milost a pokoj

„*Všem vám v Římě, kdo jste Bohem milováni a povoláni ke svatosti: milost vám a pokoj od Boha Otce našeho a Pána Ježíše Krista*“ (v. 7).

Jsou Boží vlastní milované děti, které jsou povoláni ke svatosti, životu oddělenému pro službu Bohu. Milost znamená osvobození od viny, a pokoj smíření s Bohem a lidmi.

2/ Pavel za ně vzdává díky Bohu, modlí se za ně a touží se s nimi osobně setkat

„*Nejprve vzdávám díky svému Bohu skrze Ježíše Krista za vás všechny, protože se po celém světě rozšiřuje zvěst o vaší víře... Toužím vás spatřit, abych se s vámi sdílel o některý duchovní dar a tak vás posílil, to jest abychom se spolu navzájem povzbudili vírou jak vaší, tak mou*“ (v. 8.11.12).

IV/ Pavlův vztah k evangelium (v. 14-17)

1/ Pavel si je hluboce vědom svého dluhu zvěstovat evangelium všem lidem

„Cítím se totiž dlužníkem Řeků i barbarů, vzdělaných i nevzdělaných. Odtud moje touha zvěstovat evangelium i vám, kteří jste v Římě „(v. 14-15).

Mnozí křesťané si dnes myslí, že evangelizace je věcí jejich osobní volby, Pavel však mluví o povinnosti, ale i horlivosti nebo nadšení. Také my jsme dlužníky světu, když i k nám přišlo evangelium. Evangelium se má sdílet., a tak splácet náš osobní dluh.

2/ Nestydí se za evangelium, protože je Boží moc ke spasení

„Nestydím se za evangelium: je to moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří, předně pro Žida, ale také pro Řeka“ (v. 16).

Ježíš varoval své učedníky, aby se za něj nestyděli (Mk 8,38). Kdekoliv je evangelium věrně zvěstováno, vzbuzuje opozici, často pohrdání a někdy výsměch. Pavel však pokušení stydět se za evangelium překonal, protože“ *je to moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří*“ (v. 16). Sám poznal jeho spásnou moc ve svém vlastním životě. Spásná víra, důvěra v pravdu evangelia je nutnou odpovědí na evangelium pro Žida i pohana. Každý je zachráněn stejným způsobem, vírou.

3/ Evangelium zjevuje Boží spravedlnost

„Vždyť se v něm zjevuje Boží spravedlnost, která je přijímána vírou a vede k víře; stojí přece psáno: *‘Spravedlivý z víry bude živ’*“ (v. 17).

Boží spravedlnost může být chápána jako božská vlastnost (naš Bůh je spravedlivý Bůh), nebo aktivita (přichází k naší záchraně) nebo dosažení cíle (daruje nám spravedlivé postavení). Všechna tato pochopení jsou pravdivá. Pavel potvrzuje svůj důraz na víru na základě Písma a cituje Ab 2,4: „*Spravedlivý bude žít pro svou věrnost*“ (ČEP). „*Spravedlivý však bude žít díky své věrnosti*“ (ČSP). Jeden anglický překlad (RSV) však překládá, „*ten, kdo je skrze víru spravedlivý, bude žít*“. Toto chápání má silné argumenty. Pavel již použil tento text v Ga 3,11: „*Spravedlivý bude živ z víry.*“ Jedná se o biblickou podporu ospravedlnění vírou a ne Zákonem. Křesťanský život je vírou od počátku až do konce.

Boží hněv nad pohany (Ř 1,18-32)

I/ Na základě první kapitoly listu Římanům můžeme mluvit o čtvrtém

Božím zjevení sebe sama:

a/ **Zjevuje svou slávu** (svou věčnou moc a božství) ve stvoření (v. 19-20).

b/ **Zjevuje svůj hněv** proti hříchu těch, kteří potlačují své poznání Stvořitele (v. 18).

c/ **Zjevuje svou spravedlnost** (spravedlivý způsob ospravedlnění hříšníka) v evangelium (17).

d/ **Zjevuje svou moc ke spasení** každého, kdo věří (16).

Než apoštol Pavel v tomto listu podrobně popíše, jak Bůh předivným způsobem zjevuje v evangelium svou spravedlnost, jímž je hříšník ospravedlněn a spasen, nejprve stručně zmiňuje, jak Bůh zjevuje svou slávu ve stvoření a pak celý první oddíl svého listu (Ř 1,18-3,21) věnuje popisu Božího hněvu proti lidské bezbožnosti a nepravosti. Pokud lidé nejsou schopni poznat svou skutečnou diagnózu před Bohem, nejsou ochotni přijmout dobrou zprávu o záchraně v Ježíši Kristu. Sám Ježíš to vyjádřil takto: „*Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Nepřišel*

jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky“ (L 5,31-32). Jako k lékaři jdou ti, kdo uznají, že jsou nemocní a nemohou se sami uzdravit, tak jdou k Ježíši ti, kdo uznají, že jsou hříšní a nemohou sami sebe zachránit od Božího hněvu. Pokud problém popřeme, nevyřešíme jej. Naši křesťanskou povinností je modlitbami a vyučováním přivést lidi k přijetí pravé diagnózy jejich postavení před Bohem.

II/ Bůh zjevuje všem lidem svou slávu, svou věčnou moc a božství, ve stvoření.

„Vždyť to, co lze o Bohu poznat, je jim přístupné, Bůh jim to přece odhalil. Jeho věčnou moc a božství, které jsou neviditelné, lze totiž od stvoření světa vidět, když lidé přemýšlejí o jeho díle, takže nemají výmluvu“ (v. 19-20).

Tento oddíl je jedním z nejdůležitějších v Bibli pro koncept „přirozeného zjevení“, v němž Bůh zjevuje sám sebe a/ skrze rozmanitost, účelnost a krásu přírody a celého stvoření, která odkazuje k mocnému a moudrému Stvořiteli; b/ skrze svědomí, v němž je zapsán morální zákon, který umožňuje základní rozlišení mezi dobrým a zlým; c/ skrze prozřetelné řízení dějin, které navzdory lidské vzpouře směřují k naplnění Božích záměrů. Lidské bytosti jsou schopné přijímat toto zjevení, protože jsou stále nositeli Božího obrazu, ale ve své vzpouře proti Bohu je odmítají. Spasení je možné přijmout pouze na základě „zvláštního zjevení“, jež je obsaženo v mocných vysvobozujících činech i slovech Božích skrze Boží zákon a proroky ve Starém zákoně a v život, smrti a vzkříšení Ježíše Krista.

Tento oddíl představuje také důležitou teologickou základnu pro misijní působení. Ti, kteří nikdy neměli šanci odpovědět na evangelium o Boží milosti, jsou ztraceni. Jsou zotročeni svým hříchem a bez naděje. Bůh je suverénní v udílení své milosti právě tak jako v jejím uplatnění a může někdy zvolit námi nepoznané způsoby, jak přinese lidem evangelium. Písmo však ukazuje, že Božím záměrem je, abychom oznamovali všem lidem evangelium Ježíše Krista. To je hlavním důvodem, proč Pavel a první křesťanští misionáři byli tak vášnivě oddáni šíření evangelia.

III/ Bůh zjevuje svůj hněv proti hříchu lidí, kteří potlačují pravdu

„Boží hněv se zjevuje z nebe proti každé bezbožnosti a nepravosti lidí, kteří svou nepravostí potlačují pravdu“ (v. 18).

Boží hněv je odpor ke hříchu. Jedná se o jeho hluboký osobní odpor vůči zlému. Neznamená to, že ztratil kontrolu se ovládat, ale to, že není neutrální v morálním konfliktu. Boží hněv je svatým nepřátelstvím vůči zlému, nechotou se s ním smířit, ale odhodláním spravedlivého soudu. Je zaměřen proti bezbožnosti a nepravosti lidí, *kteří svou nepravostí potlačují pravdu*. Takoví lidé se rozhodli žít sami pro sebe a ne pro Boha a ostatní, a proto se vědomě rozhodli potlačovat pravdu, která se staví proti jejich sobeckosti. Boží hněv je tedy nepřátelství vůči zlému. Je zaměřeno proti lidem, kteří mají určité poznání Boží pravdy skrze stvořitelský pořádek, ale vědomě je potlačují, aby pokračovali na své sobecké cestě.

Božím soudem na lidské modlářství je to, že *je Bůh nechal na pospas nečistým vášním jejich srdcí, takže zneuctívají svá vlastní těla* (v. 24). Modlářství vede k tomu, že lidé používají svá těla ke konání hanebných vášní různými způsoby a také k sexuálním hříchům a zvláště hříchu homosexuality. V řecko-římském světě byla homosexualita běžná a dokonce někdy i vysoce oceňovaná. Homosexualita je dnes přijímána jako „alternativní životní styl“. Pavel přijímá starozákonní a židovský pohled na homosexualitu. Homosexuální vztahy porušují pořádek

stvoření, zřízený Bohem pro všechny lidi. Naši kulturu je třeba měřit biblickým standardami a nedávat Bibli tvar dnešní kultury. Bible však neoznačuje za hřích homosexuální orientaci jako takovou, ale pouze homosexuální praxi. Neznamená to ani, že homosexuální aktivita je horší než ostatní hříchy, jak se mnozí křesťané domnívají. Kromě homosexuality, uvádí Pavel v závěru našeho oddílu celkem 21 neřestí, jež popisují lidskou zkaženost.

Hřích je hroznou skutečností, která ovládá i v dnešní době životy lidí. Diagnóza přirozenosti každého člověka, který nepřijímá Boží milost zjevenou v Ježíši Kristu je hrozná. Pavel to později shrnuje v tomto vyjádření, který ukazuje na důsledky hříchu, ale také na východisko z této situace. *Mzdou hříchu je smrt, ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu* (Ř 6,23).

Boží soud hrozí všem (Ř 2,1-16)

Pavel nyní prohlašuje, že podobně jako je zkažený svět pohanů neomluvitelný a vinný před Bohem, stejný rozsudek platí i osobám, které oslovuje v přímé řeči: „*Proto nemáš nic na svou omluvu, když vynášíš soud, ať jsi kdokoli*“ (v. 1). Tématem tohoto oddílu je Boží soud nad těmi, kteří se sami ustanovili soudci druhých, ať již Židy nebo pohany. Platí Ježíšovo slovo: „*Nesudte, abyste nebyli souzeni*“ (Mt 7,1).

I/ Božím soudu nelze uniknout (v. 1-4)

Lidé mají tendenci být kritičtí ke každému kromě sobě samému. Jsme často tvrdí v úsudcích o druhých, zatímco jsme shovívaví vůči sobě samým. Vystavujeme se však Božím soudu a nemůžeme se vymluvit ani se mu vyhnout. V odsuzování druhých lidí zavrhneme sami sebe. „*Neboť soudíš, ale činíš totéž. Víme přece, že Boží soud pravdivě postihuje ty, kteří tak jednají*“ (v. 1-2). Jedná se o pokrytectví dvojího standardu, vysokého standardu pro druhé lidi a pohodlně nízkého pro nás samé. Apelujeme na Boží charakter, zvláště na bohatství „*jeho dobroty, shovívavosti a velkomyslnosti* (v. 4a), jenž nás však *chce přivést k pokání* (v. 4b). Dává nám prostor k pokání a ne k omlouvání hříchu.

II/ Boží soud je spravedlivý (v. 5-11)

Jestliže Boží trpělivá dobrota nám dává odvalu k prostopášnosti, je třeba počítat s tím, že „*svou tvrdostí a nekajícím myslí si střeďáš Boží hněv pro den hněvu, kdy se zjeví spravedlivý Boží soud*.“ Pavel pak rozpracovává své vyjádření o tom, co je „*spravedlivý Boží soud*“. Cituje starozákonní text „*On `odplatí každému podle jeho skutků*“ (Ž 62,13). Jedná se o princip odplaty, jež je základem spravedlnosti. Podle Pavla ospravedlnění je z víry, soud je však podle skutků. Den soudu bude veřejnou příležitostí. Jeho záměrem bude oznámení a obhájení Božího soudu. Boží soud se skrytě děje v každé době, když se lidé staví proti Kristu, ale v poslední den bude učiněn veřejně. Jde o „*den hněvu, kdy se zjeví spravedlivý Boží soud*“ (v. 5b). Rozhodne se podle skutků, jež jsme konali. Přítomnost nebo nepřítomnost spásné víry v našich srdcích bude zjevena přítomností nebo nepřítomností dobrých skutků lásky v našich životech. Apoštol Pavel i Jan učí stejnou pravdu, že opravdová spásná víra vyústí v dobré skutky a pokud zde nejsou, jedná se o podvod nebo mrtvou víru. „*Víra, není-li spojena se skutky, je sama o sobě mrtvá*“ (Jk 2,17). „*Rozhodující je víra, která se uplatňuje láskou*“ (Ga 5, 6b).

Základem Božího spravedlivého soudu bude to, co jsme vykonali. Alternativy jsou představeny ve dvou pečlivě sestavených paralelních větách, které sledují *naš záměr* (co hledáme), *naše skutky* (co působíme) a *naše směřování* (kam jdeme). Dvě konečná určení lidstva jsou nazvány *život věčný* (7), které Ježíš definuje pojmy *znát jej* a *znát Otce* (J 17,3) a „*hněv a trest*“ (v. 8),

hrozné vylíčení Božího odsouzení. Základem tohoto oddělení bude kombinací toho, co hledáme (náš konečný cíl v životě) a toho, co činíme (naše činy ve službě buď nám samotným, nebo druhým). Jsou ti, kdo hledají Boží slávu a čest a život věčný a setrvávají v činění dobrého. Vytrvalost je znakem opravdových křesťanů. Na druhé straně jsou ti, kteří sledují sobecké cíle, odmítají pravdu a působí zlé. Kdo hledají Boha a vytrvávají v konání dobrého, přijmou věčný život, zatímco ti, kdo hledají sobecké cíle a konají zlé, zakusí Boží hněv.

III/ Boží soud je nestranný (v. 12-16)

Boží soud bude nestranný, týká se Židů i pohanů bez zvláštního zjednatí. Mezi Židy a pohany je základní rozdíl v tom, že Židé slyší Zákon (13), vlastní jej a naslouchají mu, když je čten v synagoze každou sobotu, zatímco pohané nemají Zákon (14). Nebyl jim zjeven ani dán. Není však základní rozdíl mezi nimi v morálním poznání, protože „*co zákon požaduje, mají napsáno ve svém srdci*.“ Židé i pohané patří do stejné kategorie hříchu a smrti. Všichni, kdo zhřešili, budou odsouzeni a zahynou. Důvodem odsouzení jsou jejich skutky, měřítkem soudu je jejich poznání. „*Před Bohem nejsou spravedliví ti, kdo zákon slyší; ospravedlnění budou, kdo zákon svými činy plní*“ (v. 13). Pohané, kteří nemají Zákon, činí přirozeným způsobem, instinktivně věci požadované Zákonem. Mají Zákon sami v sobě. Bůh je stvořil jako morální osoby, které jsou si vědomi sami sebe a svým jednáním „*ukazují, že to, co zákon požaduje, mají napsáno ve svém srdci*“ (15a).

„*Nastane den, kdy Bůh skrze Ježíše Krista bude soudit podle mého evangelia, co je v lidech skryto*“ (16). Toto slovo uzavírá oddíl o tématu soudu. 1/ Boží soud zahrne skryté oblasti našich životů. Bůh zná naše srdce, všechny naše motivy. 2/ Boží soud se děje „*skrze Ježíše Krista*“. Otec svěřil soud do jeho rukou (J 5,22.27) a Ježíš sám hovořil o tom, že soud se rozhoduje podle postoji k němu samotnému a jeho slovu (Mt 7,21nn.; 25,31nn.). 3/ Boží soud je součástí evangelia. Dobrá zpráva o spasení září jasně, když je viděna na temném pozadí Božího soudu. Evangelium je vysvobození nejen od neštěstí, strachu a viny, ale též záchrana před přicházejícím Božím hněvem.

IV/ Závěr: Boží soud a Boží Zákon

Všeobecná znalost Božího zákona je nezbytnou základnou Božího soudu a křesťanské misie.

1/ Zákon je základnou Božího soudu. Bůh nikoho nezvýhodňuje. Všichni jsme zhřešili proti morálnímu zákonu, který jsme znali, ať již na základě zvláštního nebo všeobecného zjevení, milostí nebo přirozeností, vnějšně nebo vnitřně, v Písmu nebo v srdci. Všichni lidé znají něco o Bohu (1,20), o Boží dobrotě (1,32; 2,15), ale potlačili pravdu svou nepravostí (1,18). Všichni jsme tak pod Božím spravedlivým hněvem.

2/ Zákon je základnou křesťanské misie, jak evangelizace, tak sociální akce. Dokud Zákon nevykonal své dílo tím, že nám ukázal náš hřích a odsouzení, nejsme ochotni slyšet evangelium o ospravedlnění. Lidské bytosti jsou stvořením morálními bytostmi. Pocity viny, které se projeví po konání zlého, jsou zdravé. Svědomí je náš spojenec. Také svědomí druhé osoby stojí na mé straně.

Možnost zajištění základní spravedlnosti ve společnosti je dalším legitimním zjištěním z Pavlova vyučování. Stejný morální zákon, který Bůh zjevil v Písmu, vložil i do lidské přirozenosti. Tento zákon je napsán vnitřně i vnějšně, není cizím systémem, který svévolně vkládáme na lidi. Je zákonem naší vlastní bytosti. Jsme autenticky lidmi, když jsme jej poslušní. Když neposloucháme a bouříme se proti Bohu, stavíme se také proti našemu vlastnímu pravému

já. V každém lidském společenství je základní rozpoznání rozdílu mezi tím, co je správné a špatné. Svědomí sice není neomylné, standardy jsou ovlivněny kulturami. Láska však je vždy vyšší než sobectví. Zákonodárci a vychovatelé mohou předpokládat, že Boží zákon je dobrý pro společnost a že jej lidé do určité míry znají. Křesťané mají své důležité místo ve společnosti, když zdůrazňují Boží zákon, který je platný pro všechny lidi a jeho dodržování je k prospěchu všem lidem.

Židé a Zákon (2,17-29)

I/ Židé se domnívali, že si zasluhují speciální zacházení, protože byli Bohem vyvoleni.

Zákon a obřízku považovali Židé za znamení svého specifického smluvního postavení před Bohem a věřili, že toto postavení zajistí spasení pro všechny Židy, kteří je vědomě neodmítli. Spoléhalo na Zákon a chlubilo se Bohem a tím, že znají Boží vůli a jsou schopni rozpoznat, co je správné a na čem v životě záleží. Na základě toho si nárokují právo být vůdcem, světlem, vychovatelem a učitelem jiných národů (19-20). Tato vyučující role Izraele ve vztahu k ostatnímu světu je skutečně potvrzována ve Starém zákoně, když Izrael, *služebník* Hospodina, je „*světlo národů, abys otevřel oči slepé*“ (Iz 42,6-7; 49,6). V tomto poslání však Izrael často selhával a jedinečným způsobem bylo naplněno v Božím služebníkovi, Pánu Ježíši Kristu.

Pavel sebejistým Židům ukazuje, že nestačí Zákon slyšet, ale je třeba podle Zákona žít. Židé spoléhali na fyzické znamení na místo duchovní reality, kterou reprezentovalo. Pravým Židem je ten, kdo zakusil vnitřní zkušenost v srdci, ne pouze vnější fyzický zákrok. Jestliže Židy neosvobozuje od Božího soudu to, že mají Zákon a znají jej, pak je neosvobozuje ani jejich obřízka, která jim byla dána jako znamení a pečeť Boží smlouvy s nimi. Židé tvrdili, že obřezaní lidé nevstoupí do gehenny (pekla).

Obřízka nebyla náhradou za poslušnost, ale byla závazkem k poslušnosti. *Obřízka má totiž cenu, jen pokud dodržíš Zákon* (25, Bible 21). Společenství smlouvy žádá poslušnost. Obřízka bez poslušnosti je stejná jako neobřízka, zatímco neobřízka s poslušností je stejná jako obřízka. „*Ten, kdo není obřezán, ale plní zákon, bude soudcem nad tebou, který s celou svou literou zákona a obřezaností zákon přestupuje*“ (v. 27). Poslušnost je dokladem spasení. „*Pravý žid není ten, kdo je jím navenek, a pravá obřízka není ta, která je zjevná na těle. Pravý žid je ten, kdo je jím uvnitř, s obřízkou srdce, která je působena Duchem, nikoli literou zákona*“ (28-29). Toto pojetí je zastáváno již ve Starém zákoně (Lv 26,41; Dt 10,16; 30,6; Ez 44,9; Iz 9,25nn.).

Pavel nepopírá ani hodnotu Zákona a obřízky nebo zvláštní postavení Židů, ale popírá, že toto zvláštní postavení dává Židům automatické osvobození od Božího spravedlivého soudu. Boží slovo dané Izraeli a jeho smlouva s jeho lidem jsou velkým privilegiem, ale samy o sobě neospravedlňují ani nezachraňují. Pavel potvrzuje, že Zákon a obřízka mohou chránit Židy před soudem pouze tehdy, pokud jsou Zákona poslušní. Pravá obřízka je obřízka srdce, „*kteřá je působena Duchem, nikoli literou zákona*“ (v. 29). Tento rozdíl mezi „*literou zákona a Duchem*“ shrnuje pro Pavla rozdíl mezi starou smlouvou (vnější Zákon) a novou smlouvou (dar Ducha).

II/ Pavel podává pravou definici toho, co znamená být Židem, členem Božího lidu.

- 1) Podstatou pravého Žida není něco vnějšího a viditelného, ale vnitřního a neviditelného.
- 2) Pravá obřízka je obřízka srdce, ne těla.

3) Je působena Duchem ne Zákonem.

4) Získává schválení Boží ne lidí. Lidé jsou uspokojeni tím, co je vnější, viditelné, materiální a povrchní. Pro Boha je důležité to, co je hluboké, vnitřní, skryté dílo Ducha svatého v našich srdcích.

Co zde Pavel píše o obřízce a Židu, může být též řečeno o křtu a křesťanu. Křesťané dnes činí stejnou chybu ve vztahu ke křtu, Večeři Páně, nebo k členství v církvi. Skutečný křesťan je ten, jenž jím je uvnitř; pravý křest, právě tak jako pravá obřízka se děje v srdci a Duchem. Neznamená to, že vnitřní a duchovní nahrazuje vnější a fyzické, ale spíše že viditelné znamení - křest, Večeře Páně, členství v církvi - odvozuje svou důležitost od neviditelné reality - smrt starého člověka a nový život v Kristu v závazném společenství Kristova těla, církve. Je vážným omylem, když vyzdvihneme viditelné znamení na úkor toho, co dosvědčuje.

Před Bohem je celé lidstvo obviněno (Ř 3,1-20)

I/ Boží věrnost a spravedlivost

V předešlém oddíle Pavel ukázal, že Židé spoléhají na to, že budou spaseni, protože skrze dar Zákona poznávají Boží vůli a obřízka je viditelným znamením jejich příslušnosti k Božímu vyvolenému lidu. Pokud však nežijí podle Zákona, pak je to, jakoby nebyli obřezáni, protože rozhodující je obřízka srdce způsobená Božím Duchem, která se projeví poslušností Boží vůle zjevené v Zákoně. Pavel nepopírá výsady, jichž se Židům dostalo skrze smluvní vztah s Hospodinem viditelně potvrzený obřízkou a tím, že „*jim byla svěřena Boží slova, Boží výroky*“ (v. 2, ČSP, τὰ λόγια τοῦ θεοῦ), na které je možné plně spolehnout. Někteří Židé byli sice nevěrní Bohu, což se projevilo neposlušností Božího slova. Lidská nevěrnost však nemůže znehodnotit Boží věrnost. Bůh je pravdivý a věrný, protože zůstává neproměnně sám sebou a je pravdivý k sobě samému.

Boží věrnost a pravdivost však také znamená, že podle svého slova vykonává i soud. Pavel cituje Ž 51,6, „*Aby ses ukázal spravedlivý ve svých slovech a zvítězil, přijdeš-li na soud.*“ Boží spravedlnost zde znamená Boží spravedlivý soud hříchů svého lidu (Ž 67,5; 94,15; Iz 5,16). Když Bůh trestá, není nikdy nespravedlivý. Boží slovo obsahuje jak zaslíbení pro poslušnost, tak hrozí soudem pro neposlušnost (Dt 28; 30,11-20).

II/ Všichni lidé jsou pod mocí hříchu

Základní diagnóza skutečného stavu všech lidí před Bohem je však jednoznačná: „*Všichni, židé i pohané, jsou pod mocí hříchu*“ (v. 9). Tento fakt všeobecného zotročení hříchem a vinou Pavel podepírá sedmi biblickými citáty. První je z Kaz 7,20, dalších pět je ze Žalmů (Ž 14,1-3= 53,2-4; Ž 5,10; Ž 140,3; 10,7) a jeden z Iz 59,7.

1/ Bezbožnost hříchu. Písmo identifikuje podstatu hříchu jako bezbožnost (Ř 1,18). Boha nehledáme, jeho sláva není naším zájmem. Hřích je vzpoura našeho já proti Bohu, sesazujeme Boha z jeho trůnu a posazujeme tam sebe sama.

2/ Hřích prostupuje vše v nás, naše myšlení, emoce, vůli, sexualitu i svědomí. Ve v. 13-17 se vědomě vypočítávají různé části našeho těla - hrdlo, jazyk, rty, nohy, oči. Naše tělesné údy a orgány byly stvořeny a dány nám k tomu, abychom jimi sloužili lidem a oslavovali Boha. Místo toho jimi lidem ubližujeme a používáme je ve vzpouře proti Bohu. To je biblické učení o „naprosté mravní zkaženosti“, což neznamená, největší stupeň zkaženosti, ale že tato zkaženost zasahuje každou část našeho lidství.

3/ **Starozákonní citáty nás učí o všeobecnosti hříchu.** „*Všichni se odchýlili, všichni propadli zvrácenosti, není, kdo by činil dobro, není ani jeden*“ (v. 12). Lze tedy učinit závěr, že „*ze skutků Zákona nebude před ním ospravedlněn žádný člověk, neboť skrze Zákon je poznání hříchu*“ (v. 20, ČSP).

II/ Co máme činit v situaci, kdy celé lidstvo je před Bohem obviněno?

Naší první odpovědí má být to, že přijmeme tuto Boží diagnózu naší lidské situace jako pravdivou a utíkáme od spravedlivého Božího rozsudku k Ježíši Kristu, který zemřel za naše hříchy a nabízí všem, kteří v něho uvěří odpuštění a život věčný. Nemáme žádnou zásluhu, jíž bychom se mohli obhájit a vymluvit. Můžeme se spolehnout pouze na to, o čem vydává svědectví v. 21 a 22a: „*Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez Zákona, dosvědčovaná Zákonem i Proroky, Boží spravedlnost skrze víru Ježíše Krista pro všechny a na všechny ty, kdo věří.*“

Pokud jsme již Ježíše Krista přijali jako svého Zachránce z moci hříchu, pak nás apoštol Pavel vyzývá, abychom jako on vydávali o Kristu svědectví druhým lidem. „*Nestydím se za evangelium, neboť je to Boží moc k záchraně pro každého, kdo věří*“ (kap. 1,16). Evangelium si nesmíme nechat jen sami pro sebe. Kolem nás jsou muži a ženy, kteří vědí dost o Boží slávě a svatosti, aby jejich odmítnutí Boha je činilo neomluvitelnými. I oni jsou odsouzeni. Jejich poznání, jejich náboženství a jejich spravedlnost je nedokáže zachránit. Pouze Kristus to dokáže. Jejich ústa jsou ve vině zavřena, avšak naše ústa máme otevřít k vydávání svědectví o možnosti také jejich záchrany v Kristu.

Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista (Ř 3,21-31)

I/ Boží spravedlnost je středem a srdcem celého listu Římanům.

Výraz *Boží spravedlnost* v Písmu označuje Boží spravedlivý charakter a v Novém zákoně zvláště jeho spásnou iniciativu, jeho dar Boží spravedlnosti, kdy hříšný člověk je ospravedlněn a vstupuje do nové oblasti Božího spasení a věčného života pod Boží vládou. Ospravedlnění je právní pojem z oblasti soudnictví. Je opakem odsouzení a znamená Boží právní prohlášení člověka za spravedlivého, kdy se těší Boží přízni a přátelství. Úžasným zjevením a objevem pro Martina Luthera bylo, když si při studiu listu Římanům uvědomil, že Boží spravedlnost není něčím, čeho se musí jako hříšný člověk děsit a mít z toho hrůzu, ale z čeho se může radovat a stává se mu povzbuzením v každé životní situaci. Toto nové poznání vedlo k reformaci Kristovy církve, k znovuobjevení toho, že spasení je milostivým darem Božím.

II/ Boží spravedlnost, která ospravedlňuje bezbožného, je zjevena v Kristově kříži

Žádné vyjádření v Římanům není tak překvapivé jako vyjádření, že Bůh „*dává spravedlnost bezbožnému*“ (Ř 4,5). Jak Bůh může ospravedlnit bezbožného? Ve Starém zákoně bylo opakovaně řečeno izraelským soudcům, že musí ospravedlnit spravedlivého a odsoudit bezbožného (svévolníka עֲשָׂרָה Dt 25,1). „*Prohlásit svévolníka za spravedlivého a spravedlivého za svévolníka, to obojí je Hospodinu ohavností*“ (Př 17,15). Bůh prohlašuje sám o sobě, „*svévolníka neospravedlním*“ (Ex 23,7). Jak může spravedlivý Bůh jednat nespravedlivě a tak převrátit mravní pořádek? Bez Kristova kříže je ospravedlnění nespravedlivého nespravedlivé, nemorální a proto nemožné. Jediným důvodem toho, že Bůh dává spravedlnost bezbožnému je to, že „*Kristus zemřel za bezbožné*“ (Ř 5,6). Ježíš „*svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří*“ (v. 25), aby spravedlivě ospravedlnil nespravedlivé.

Pavel tak používá tři výrazy, aby vysvětlil, co Bůh učinil v kříži a skrze něj.

1/ Vykoupení. Zdrojem ospravedlnění je Bůh a jeho milost. Spásná iniciativa od počátku do konce náleží Bohu Otci. Jsme *“ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši“* (v. 24). Milost je milující, sklánějící se a zachraňující Bůh, který dává štědře sebe sama v Ježíši Kristu a skrze něho. Ježíš Kristus nás „vykoupil“ z otroctví hříchu, prolil svou krev jako výkupné. On sám hovořil takto o svém příchodu. *„Vždyť ani Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé“* (Mk 10,45). V důsledku této koupě nebo výkupného mu nyní patříme a jeho spravedlnost se stává naší spravedlností.

2/ Usmíření. *„Jeho ustanovil Bůh, aby svou vlastní smrtí se stal smírnou obětí pro ty, kdo věří“* (v. 25a). Boží velká láska usmířila jeho vlastní svatý hněv skrze dar svého vlastního drahého Syna, který přijal naše místo, nesl naše hříchy a zemřel naší smrtí, jíž jsme měli zemřít my. Tak Bůh dal sám sebe, aby nás spasil od sebe sama.

3/ Prokázání. *„Tak prokázal, že byl spravedlivý, když již dříve promíjel hříchy“* (v. 25b). Kříž byl prokázáním nebo veřejným zjevením právě tak jako vykonáním Boží spravedlnosti. Byl to jediný způsob, jak Bůh mohl být sám spravedlivý a vskutku prokázat svou spravedlnost a současně být tím, kdo *„ospravedlňuje toho, kdo žije z víry v Ježíše“* (v. 26b).

Ve starozákonním období krev zvířat nikdy nemohla odstranit hřích; mohla jej pouze přikrýt do doby, kdy přijde Ježíš a zaplatí prolitím své krve za naše dokonalé spasení. Požadavky Božího zákona tak byly naplněny a Bůh se prokázal jako spravedlivý. Pavel tak používá tři výrazy, aby vysvětlil, co Bůh učinil v Kristově kříži a skrze něj. Vykoupil svůj lid, usmířil svůj hněv a prokázal svou spravedlnost. Toto trojí patří dohromady. Můžeme jen žasnout nad Boží moudrostí, láskou a milosrdenstvím a padnout na kolena před ním v pokorném uctívání.

III/ Víra je jediným prostředkem ospravedlnění

Třikrát se v tomto oddíle zdůrazňuje, že ospravedlnění je skrze víru v Ježíše Krista (v. 22.25.26). Velkým heslem světové reformace bylo *sola fide* (pouhou vírou). Ve víře není nic záslužného. Víra je oko, které s důvěrou hledí na Ježíše a otevřená ruka, která přijímá jeho dar. Výraz ospravedlnění pouhou vírou není nic jiného než způsob, jak vyjadřujeme, že jsme ospravedlnění pouze Kristem, z pouhé milosti.

„Kde zůstala chloubu? Byla vyloučena!“(v. 27). Spasení je připisováno pouze Kristu a je přijímáno vírou. Ospravedlnění věřící jsou charakterizováni chválou, ne chlubením a tak tomu bude po celou věčnost. *„Kdo se chlubí, ať se chlubí v Pán“* (1 K 1,31). *„Já však se zanic nechci chlubit ničím, leč křížem našeho Pána Ježíše Krista“* (Ga 6,14). Evangelium o ospravedlnění vírou nevyklučuje pouze jakoukoliv chloubu, ale také jakékoliv elitářství a diskriminaci. *„Je snad Bůh toliko Bohem židů? Což není též Bohem pohanů? Zajisté i pohanů! Vždyť je to jeden a týž Bůh, který obřezané ospravedlní z víry a neobřezané skrze víru“* (v. 29-30). Pavlovo trvání na ospravedlnění pouhou vírou a důraz na to, že *skutky Zákona* nejsou dostatečnou základnou pro Boží přijetí, se mohlo jevit tak, že Zákon a víra v Ježíše Krista jsou navzájem v protikladu a že vyzdvihovat víru na úkor Zákona znamená rušit Zákon. Pavel tento závěr odmítá. *„Naprostu ne! Naopak, zákon potvrzujeme“* (v. 31). Již v 21 verši Pavel oznamuje: *„Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez zákona, dosvědčovaná zákonem i proroky.“* V dalších kapitolách Pavel ukazuje, že Boží velký plán spasení je zcela v souladu se starozákonními Písmy. Ukazuje, že Abrahamovi byla víra počítána za spravedlnost“ (v. 22).

IV/ Shrnutí

Ospravedlnění je srdcem evangelia a jedinečností křesťanství. Jeho zdrojem je Bůh a jeho milost, jeho základem je Kristus a jeho kříž a jeho prostředkem pouze víra. Žádný jiný systém, ideologie nebo náboženství nezvěstuje svobodné odpuštění a nový život těm, kteří neučinili nic, čím by si to zasloužili, ale mnoho, čím by si zasloužili odsouzení. Všechny ostatní systémy vyučují nějakou formu spasení sebe sama skrze dobré skutky, vlastní spravedlnost. Křesťanství ve své podstatě vůbec není náboženstvím. Je evangeliem, dobrou zprávou o Boží milosti, která odvrátila jeho hněv, když Boží Syn zemřel místo nás a nesl náš soud a Bůh se smiloval nad těmi, kteří toho nebyli hodni. Víra má jedinou funkci, totiž přijmout, co nabízí Boží milost jako nezasloužený dar.

Ospravedlnění Abrahama z víry (Ř 4,1-25)

I/ Abraham příkladem spravedlnosti z víry

Abraham, příjemce Božího zaslíbení a praotec Izraele zaujímal klíčové místo ve starozákonních dějinách spásy. Pavel viděl, že jedním z ústředních chyb jeho židovských soukmenovců bylo zdůrazňovat Mojžíšovu smlouvu na úkor Božího předcházejícího rozhodnutí s Abrahamem (viz Ga 3,15-18). Potřebuje proto uvést Abrahama, aby ukázal, že důraz na ospravedlnění vírou není novým, revolučním učením, ale vyučováním Písma od samého počátku. Dále Pavel používá Abrahama k tomu, aby učinil absolutně jasným právě to, co je víra. Činí tak v sériích kontrastů, které předjímají velký reformační princip *sola fide* (pouhou věrou). K tomu předně slouží text: „*Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počítáno za spravedlnost*“ (Gn 15,6). Tento text se stává základnou pro zbytek Pavlova výkladu. Ukazuje, že toto *počítáno za spravedlnost*, právě proto, že je založeno na víře, vylučuje skutky (v. 4-8), obřízku (v. 9-12) a Zákon (v. 13-17). Uvádí detaily síly a povahy této Abrahamovy víry, která vedla ke spravedlnosti (v. 18-21), předtím, než cituje opět svůj text „*bylo počítáno za spravedlnost*“ (v. 22) a pak ujasňuje jeho použitelnost pro své čtenáře (v. 23-25).

II/ Abraham nebyl ospravedlněn skutky (v. 1-8)

Pavel nejprve odmítá nesprávné tvrzení, že Abraham dosáhl spravedlnosti svými skutky. „*Kdyby Abraham dosáhl spravedlnosti svými skutky, měl by se čím chlubit – ale ne před Bohem!*“ (v. 2). Pavel tak odmítá jakoukoliv možnost člověka chlubit se před Bohem. Bylo by to projevem sebespravedlnosti. Písmo jednoznačně potvrzuje: „*Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počítáno za spravedlnost.*“ Výraz λογίζεσθαι *počítáno* je v tomto oddíle použito pětkrát a znamená „připsat ve prospěch“ nebo „účtovat“, a když je použito ve finančním nebo obchodním kontextu, označuje vložit něco na něčí účet. Jsou dva odlišné způsoby, jimiž mohou být peníze připočteny na náš účet, totiž jako mzda (co je zaslouženo) nebo jako dar (což je zadarmo a nezasloužené). Při ospravedlnění bezbožného se víra počítá za spravedlnost, tj. spravedlnost je darována jako nezasloužený dar milosti. K podtržení této důležité pravdy, již Pavel učinil na základě citátu z Pentateuchu (Gn 15,6), podává podle židovského způsobu potvrzující text také ze Spisů. „*Blaze těm, jimž jsou odpuštěny nepravosti a jejich hříchy přikryty. Blaze tomu, jemuž Hospodin nepočítá hřích*“ (Ž 32,1-2). Bůh ospravedlňuje lidi tak, že jim připočítává spravedlnost bez skutků. Nejde o lidský výkon, ale o to, že Bůh člověku odpouští. Na místo připočtení našich hříchů na náš účet proti nám, je Bůh odpouští a přikrývá. Reformátoři měli pravdu, že když Bůh ospravedlňuje hříšníky, nečiní je spravedlivými (protože to je následný proces posvěcení), ale prohlašuje je za spravedlivé či připočítává (imputuje) jim spravedlnost.

II/ Abraham nebyl ospravedlněn obřízkou (v. 9-12)

Abraham přijal ospravedlnění z víry, když byl ještě neobřezán. Pak obdržel obřízku jako viditelné znamení a pečeť ospravedlnění, které již měl. O Abrahamovi platí, že je otcem všech věřících, ať již byli obřezáni nebo nebyli. „*Tak se stal otcem všech neobřezaných, kteří věří a jimž je spravedlnost připočtena, i otcem těch obřezaných, kteří nejsou jen obřezáni, nýbrž také jdou ve stopách víry našeho otce Abrahama - víry, kterou měl ještě před obřízkou*“ (v. 11-12). Zatímco obřízka odděluje, víra spojuje. Abraham je tak nejen otcem židovského národa ale také otcem všech křesťanů, kteří pochází z různých národů. Naplnilo se tak zaslíbení dané Abrahamovi: *V tobě dojdou požehnán veškeré čeledi země* (Gn 12,3b).

III/ Abraham nebyl ospravedlněn Zákonem (v. 13-17a)

Jestliže ospravedlnění není ani na základě skutků, ani na základě obřízky, pak není ani na základě Zákona. „*Zaslíbení, že dostane svět za dědictví, nebylo dáno Abrahamovi a jeho potomstvu na základě zákona, nýbrž na základě spravedlnosti z víry*“ (v. 13). Zaslíbení dané Abrahamovi se netýká jen dědictví země kanaánské, jak to bylo původně Abrahamovi zaslíbeno (Gn 12,7; 17,8), ale světa, protože Abrahamův potomek je ztotožněn s Mesiášem (Ga 3,16). Jazyk Zákona požaduje naší poslušnost, ale jazyk zaslíbení požaduje naši víru. Výlučnou funkcí víry je pokorně přijmout, co milost nabízí. Zákon rozděljuje, pouze evangelium milosti a víry může spojovat otevřením dveří i pro pohany.

IV/ Abraham byl ospravedlněn z víry (v. 17b-25)

Víra je důvěra osobě a rozumnost víry závisí na důvěryhodnosti osoby, jíž důvěřujeme. Nikdo není důvěryhodnější než Bůh, jak to Abraham věděl a my máme výsadu to vědět ještě jistěji než Abraham, protože žijeme po smrti a vzkříšení Ježíše, skrze kterého se Bůh plně odhalil. Abychom věřili Božím zaslíbením, potřebujeme si být jisti jeho mocí a jeho věrností. Tyto dvě Boží vlastnosti byly základem Abrahamovy víry. Boží moc se projevila nejzřetelněji v jeho stvoření a schopnosti vzkřísit mrtvé. Pro člověka to neznamena utíkat od realit své situace do světa fantazie. O Abrahamovi je napsáno: „*Neochabl ve víře, i když pomyslel na své již neplodné tělo - vždyť mu bylo asi sto let - i na to, že Sára již nemůže mít dítě*“ (v. 19). Navzdory neplodnosti obou Bůh způsobil nový život. Byl to současně čin stvoření a vzkříšení. Abraham „*nepropadl pochybnosti o Božím zaslíbení, ale posílen vírou vzdal čest Bohu*“ (v. 20). Víra a Boží věrnost patří základním způsobem k sobě. Mějte víru v Boha a spoléhejte na jeho věrnost. Víra vždy hledí na problémy ve světle zaslíbení „*v pevné jistotě, že Bůh je mocen učinit, co zaslíbil*“ (v. 20b. -21).

Pavel uzavírá tuto kapitolu tím, že aplikuje lekce o Abrahamově víře na nás, své čtenáře. „*To, že mu to `bylo počítáno`, nebylo napsáno jen kvůli němu, nýbrž také kvůli nám*“ (v. 23-24a). Jako Bůh připočetl víru Abrahamovi za spravedlnost, připočte ji i nám, pokud „*věříme v toho, který vzkřísil z mrtvých Ježíše, našeho Pána*“ (v. 24b). Bůh, kterému máme důvěřovat je nejen Bůh Abrahama, Izáka a Jáкова, ale také Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, „*jenž byl vydán pro naše přestoupení a vzkřísěn pro naše ospravedlnění*“ (v. 25). Ježíš zemřel kvůli našim hříchům, zemřel smrtí, kterou jsme si zasloužili my, a byl vzkřísěn pro naše ospravedlnění, jež bylo vykonáno v jeho smrti.

Důsledky ospravedlnění (Ř 5,1-11)

Boží spravedlnost je hlavním tématem, středem a srdcem celého listu Římanům. Výraz *Boží spravedlnost* v Písmu označuje Boží spravedlivý charakter a v Novém zákoně zvláště jeho spásnou iniciativu, jeho dar Boží spravedlnosti, kdy hříšný člověk je ospravedlněn a vstupuje

do nové oblasti Božího spasení a věčného života pod Boží vládou. Ospravedlnění je právní pojem z oblasti soudnictví. Je opakem odsouzení a znamená Boží právní prohlášení člověka za spravedlivého, kdy se těší Boží přízni a přátelství. Úžasným zjevením a objevem pro Martina Luthera bylo, když si při studiu listu Římanům uvědomil, že Boží spravedlnost není něčím, čeho se musí jako hříšný člověk děsit a mít z toho hrůzu, ale z čeho se může radovat a stává se mu povzbuzením v každé životní situaci. Toto nové poznání vedlo k reformaci Kristovy církve, k znovuobjevení toho, že spasení je milostivým darem Božím.

V přečteném oddíle apoštol Pavel popisuje důsledky ospravedlnění. Co máme jako věřící v Krista.

I/ „Máme pokoj s Bohem“ (v. 1)

Usilování o pokoj je všeobecnou lidskou touhou, ať se již jedná o pokoj mezi národy, v rodině nebo osobní pokoj v nitru člověka. Nejdůležitější je však pokoj s Bohem, smířený vztah s ním. Bůh dává s ospravedlněním současně přátelství a pokoj mezi ním samotným a námi. Bůh se stává naším přítelem. „Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počítáno za spravedlnost' a byl nazván 'přítelem Božím' (Jk 2,23). Smíření a pokoj s Bohem získáváme skrze našeho Pána Ježíše Krista, který byl vydán na smrt za naše hříchy a vzkříšen pro naše ospravedlnění. Kdo věří v Ježíše, v moc jeho smrti a vzkříšení, žije v pokoji s Bohem.

II/ Získáváme přístup k milosti (v. 2a)

Milost je Boží svobodná a nezasloužená přízeň, jeho nezasloužená a bezpodmínečná láska. Skrze víru v Krista jsme získali přístup k této milosti a darům milosti, charismatům. Perfektum slovesa znamená, že jde o trvalý stav. Na každý den můžeme brát z pokladů Boží dobroty a lásky.

III/ Chlubíme se nadějí Boží slávy (2b)

Křesťanská naděje není nejistá, ale je radostným a důvěrným očekáváním, jež spočívá na Božích slibech, jak jsme viděli u otce víry Abrahama. Předmětem naší naděje je Boží sláva, totiž jeho zářící nádhera, jež se na konci věků plně zjeví. Vykoupené lidské bytosti, které byli stvořeni k Božím obrazu, ale nyní „jsou daleko od Boží slávy“ (3,23), budou opět a v plné míře účastni Boží slávy (8,17). V poslušnosti Krista, jež je dokonalým obrazem Boží slávy v lidském těle, „jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě - to vše mocí Ducha Páně“ (2 K 3,18).

IV/ Chlubíme se i v našich utrpeních (3-8)

θλιψις *Utrpení*, jež má Pavel na mysli je někdy překládáno výrazem *soužení* (ČSP, Bible 21) a míní především opozici a pronásledování nepřátelského světa. Výraz θλιψις byl technický termín pro utrpení, které Boží lid musel očekávat zvláště v posledních dnech před koncem. Z utrpení se máme radovat. Za utrpením je Boží rozumný záměr. Utrpení je cestou ke slávě. Tak tomu bylo s Kristem a tak je tomu i s křesťany. „Trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy“ (8,17). Proto jako spoludědicové s Kristem se můžeme radovat. Utrpení vede nakonec ke slávě a v přítomnosti ke zralosti. Utrpení přináší užitek, jestliže na ně pozitivně odpovídáme a ne s hněvem nebo trpkostí. Utrpení působí ὑπομονή *vytrvalost*. Nemůžeme se naučit odolnosti bez utrpení. Dále vytrvalost působí δοκιμή *osvědčenost, spolehlivost* (ČSP). Jedná se o kvalitu osoby, která byla vystavena zkoušce a obstála. To pak dále vede k *naději*, která má svůj nepohyblivý základ v Boží lásce v Kristu. Duch svatý umožňuje věřícím vnitřně prožívat, že „Boží láska je vylita do našich srdcí“ (v. 5). Být si jist Boží láskou působí radost, pokoj, svobodu, důvěru a respekt k sobě samému. Všem křesťanům je dáno nějakou měrou skrze Ducha svatého ujištění o Boží lásce (5,5) a Božím otcovství (8,6). Duch svatý je Boží

dar všem věřícím, takže není možné být ospravedlněn vírou bez toho, abychom nebyli ve stejné chvíli znovuzrozeni a Duch svatý v nás přebýval.

Druhým a objektivním způsobem, jímž nás Bůh ujišťuje o své lásce je ten, že svou lásku dokázal Kristovou smrtí na kříži. „*Bůh ale dokazuje svou lásku k nám: Kristus zemřel za nás, když jsme ještě byli hříšníci*“ (5,8, Bible 21). Abychom toto pochopili, potřebujeme si připomenout, že podstatou lásky je dávání. „*Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna...*“ (J 3,16). „*Žiji ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne*“ (Ga 2,20). Stupeň lásky je měřen drahocenností daru.

V/ Budeme zachráněni skrze Krista (9-10)

„*Prolitím jeho krve budeme skrze něho zachráněni od Božího hněvu*“ (v. 9).. Na konci dějin nastane „*den hněvu, kdy se zjeví spravedlivý Boží soud*“ (2,5) a jeho hněv bude vylit na ty, kdo odmítli Krista (2,8). Z tohoto hrozného přicházejícího hněvu v den posledního soudu budeme zachráněni. Když Kristova smrt měla tak velkou moc, o co více pro nás znamená jeho život, „*Tím spíše nás smířené zachrání jeho život*“ (v. 10). Kristův lid žije z moci jeho vzkříšení. Již nyní máme podíl na jeho životě a budeme mít podíl na jeho vzkříšení v poslední den. To nejlepší je teprve před námi.

VI/ Chlubíme se Bohem (11)

Již ve Starém zákoně vyřizoval prorok Jeremiáš, že se nemáme chlubit svou moudrostí, ani svou silou nebo bohatstvím, ale v tom, že známe Hospodina, který činí milosrdenství, soud i spravedlnost (Jr 9, 23-24). Pavel říká, že se máme chlubit samotným Bohem „*díky našemu Pánu, Ježíši Kristu, který nás s ním usmířil*“ (v. 11)

Křesťané se mohou stále radovat v Pánu Ježíši Kristu. Jsou si vědomi toho, že na nic nemají nárok, vše je projevem Božího milosrdenství. Smějí se chlubit, a radovat v tom, že mají podíl na Boží slávě. Toto jásaní se děje skrze našeho Pána Ježíše Krista, protože skrze něho jsme získali smíření. Hlavním znakem ospravedlněného věřícího je radost a chlubení se v samotném Bohu, který je hoden našeho uctívání.

Každý křesťan, který vírou přijal Ježíše Krista za svého Spasitele a Pána má mnohý k vděčnosti a radosti. Dnes jsme vyzýváni Božím slovem k vděčnosti a radosti za to, že jsme smířeni a máme pokoj s Bohem, získáváme přístup k milosti, chlubíme se nadějí Boží slávy, budeme zachráněni od Božího hněvu v den posledního soudu, chlubíme se i v našich utrpeních a chlubíme se předně samotným Bohem, který je hoden našeho uctívání.

Skrze Adama smrt, skrze Krista život (Ř 5,12-21)

I/ Moc Kristovy poslušnosti překonává Adamův čin neposlušnosti

To je velké téma tohoto oddílu. Pavel představuje jak Adama, tak Krista jako reprezentanty, jejichž činy určují osud všech, kteří k nim patří. Jako Adam zhřešil a skrze jeho hřích se rozšířila smrt na všechny, kdo mu náleží, tak Kristus byl poslušný a skrze jeho poslušnost přišla spravedlnost a život všem, kdo mu patří. Kristovým dáním sebe sama na kříži se ujalo vlády království života. Věřící si mohou být jisti věčným životem, protože byli přeneseni do nové oblasti, v níž vládne milost a život.

II/ Skrze Adama všichni zhřešili a všechny zasáhla smrt

Hřích jednoho člověka měl všeobecný dopad, protože přinesl rozšíření smrti na všechny lidi. Jedná se nejen o duchovní smrt oddělení od společenství s Bohem, ale také fyzickou smrt jako Boží soud nad hříchem. „*Smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili*“ (12b). Pavlův důraz

je na tom, že jedno přestoupení, neposlušnost jednoho člověka vedla k hříchu a odsouzení všech lidí. Pětkrát ve v. 15-19 Pavel podtrhuje, že neposlušnost jednoho člověka přinesla smrt, soud a odsouzení všech lidí. „Skrze jednoho člověka totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili“ (5,12). „Všichni zhřešili“, znamená, všichni zhřešili v Adamově hříchu. Lidé neumírají pro své vlastní činy hříchu; jinak by nemohly umírat děti, které se ještě „nenarodily a nemohly učinit nic dobrého ani zlého“ (Ř 9,11). Lidé umírají, protože jsou rasově spojeny s Adamem a „v Adamovi všichni umírají“ (1 K 15,22). „Proviněním toho jediného, totiž Adama, mnozí propadli smrti“ (v. 15). Adam je hlavou, reprezentantem, představitelem starého věku, věku smrti. Všichni lidé zhřešili, protože zdědili od Adama zkaženou lidskou přirozenost. Všichni lidé zhřešili v Adamovi, protože byli „přítomni“ v něm. Adamův hřích byl Bohem připočten za hřích všem lidem, proto všichni umírají. Všichni lidé svým vztahem k Adamovi jsou hříšníci odsouzení k smrti.

V případě Adama a Evy je třeba přijmout jejich historicitu jako původního lidského páru. Ježíš sám vyučoval, že „Stvořitel od počátku 'muže a ženu učinil je'“ (Mt 19,4) a zřídil tak manželství. Pavel vyučoval aténské filozofy, že Bůh „stvořil z jednoho člověka všechno lidstvo“ (Sk 17,26) a platnost jeho analogie mezi Adamem a Kristem závisí na platnosti stejné historicity obou. Ani v moderní vědě tomu nic neodporuje, spíše naopak. Všechny lidské bytosti sdílí stejnou anatomii, fyziologii, chemii a stejné geny. Genetický doklad ukazuje, že všechny lidské bytosti jsou úzce spojeny a mají společného předka.

III/ Skrze Krista získáváme ospravedlnění a život

Tento oddíl staví do kontrastu Adama a Krista. Pro Adamův hřích je celé lidstvo pod soudem a smrtí. Skrze fyzické narození jsme v Adamovi, můžeme však zakusit druhé narození – znovuzrození shůry - a to nás vloží v Krista. Kristus svou poslušností nám přinesl spravedlnost a život, které přijímáme darem skrze víru něho. Ježíš nejen odstranil škodu způsobenou Adamovým hříchem, ale způsobil mnohem víc tím, že z nás učinil syny Boží. Kde se rozmohl hřích, tam se ještě více rozhojnala milost. Božím záměrem bylo, „aby tak jako vládl hřích a přinášel smrt, vládla ospravedlněním milost a přinášela věčný život“ (v. 21). Být v Kristu znamená být pod vládou milosti. Boží milost nebyla přídatkem Božího plánu, ale jeho součástí od samého počátku. Bůh jednal s Adamem a Evou milostivě. Když Zákon způsobil, že se provinění rozmohlo (v. 20), Bůh způsobil, že se ještě mnohem více rozhojnala milost (v. 21). Ačkoliv hřích a smrt stále ještě vládou v tomto světě, Boží milost vládne skrze Kristovu spravedlnost. Adamovo provinění přineslo soud a odsouzení; Kristovo dílo na kříži přináší ospravedlnění. Když Adam zhřešil, byl prohlášen za nespravedlivého a odsouzen. Když hříšník věří v Krista, je ospravedlněn – prohlášen za spravedlivého v Kristu.

Vzdávejme Bohu chválu za darovanou milost, která působí ospravedlnění a přináší věčný život skrze Ježíše Krista, našeho Pána.

Svoboda od otročení hříchu (Ř 6,1-23)

I/ Otázka hříchu v životě křesťana

Nemá hřích moc zabránit ospravedlněnému věřícímu dosažení konečného spasení a slávy? V přečtené kapitole se Pavel zabývá touto otázkou a odpovídá na ni tvrzením, že hřích je i nadále pokračující hrozbou pro život křesťana, ale věřící nejsou jen osvobozeni v Kristu od trestu za hřích - jsou ospravedlněni – ale také od moci hříchu – po znovuzrození začíná při nich proces posvěcení. Křesťané jsou postaveni do zásadně nového vztahu ke hříchu, v němž hřích již není mocí, která je ovládá, drží v otroctví.

II/ Mrtvi hříchu skrze spojení s Kristem (6,1-14)

„*Hříchu jsme přece zemřeli*“ (v. 2). Co to znamená? V Písmu je smrt reprezentována spíše v právních než ve fyzických pojmech. Kdekoliv se v Bibli spojuje hřích a smrt, pak jde o podstatné spojení mezi nimi, kdy smrt je trest za hřích. Být mrtvi hříchu neznámá, že jsme necitliví k jeho svodům, protože Pavel ukazuje, že hřích zůstává pro křesťana pokušením, s nímž je třeba každodenně zápasit. Jinak by nás Pavel nemusel napomínat, aby hřích neovládal naše smrtelné tělo (12) a abychom nevydávali své údy za nástroje nepravosti (13). Zemřít hříchu znamená nejen to, že neneseme trest za hřích, ale jsme ospravedlněni, nýbrž také to, že již nejsme otroky hříchu; hřích není již naším pánem.

„*Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt*“ (v. 4). Naše smrt a pohřeb symbolizované křtem znamenají, že máme účast na Kristově smrti. Tělo hříchu, náš starý člověk, naše hříšné já, na sebe sama zaměřené, bylo zničeno, spolu s Kristem ukřižováno. Neznámá to však, že křest sám v sobě má moc nás obrátit nebo přivést do vztahu s Kristem. Tento význam má pouze tehdy, když je spojen s opravdovou vírou. Naše spojení s Kristem ve smrti a pohřbu znamená, že „*i my vstoupili na cestu nového života*“ (v. 4b) a byla nám dána nová moc poslušnosti skrze naši účast v Kristově vzkříšení a „*jistě budeme mít účast i na jeho zmrtvýchvstání*“ (v.5b).

III/ Osvobození od moci hříchu k službě spravedlnosti (6,15-23)

Svoboda od hříchu neznámá, že křesťané jsou autonomní, žijící bez pána nebo povinností, ale jedná se o svobodu k službě spravedlnosti. „*A tak jste byli osvobozeni od hříchu a stali jste se služebníky spravedlnosti... Jako jste se dříve propůjčovali k službě nečistotě a nepravosti k bezbožnému životu, tak se nyní dejte do služby spravedlnosti k posvěcení* (18.,19b). Jako Ježíš, také Pavel trvá na tom, že pravou svobodu nacházíme pouze ve službě Bohu (J 8,31-36). Výsledkem je „*život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu*“ (v. 23b).

Na tyto tři pokyny je třeba dbát každý den našeho života. Vědět, že jsme ukřižováni s Kristem a jsme mrtvi hříchu. Počítat s tím, že tento fakt je pravdivý v našich vlastních životech. Propůjčit své tělo Pánu, aby je použil pro svou slávu.

Vysvobození od poddanství Zákona (Ř 7,1-25)

Hlavní pointa této kapitoly je velmi podobná předcházející kapitole. Kapitola šestá pojednává o tom, jak křesťané skrze spojení s Kristem zemřeli hříchu, stali se služebníky Božími a mají z toho užitek k posvěcení. Kapitola sedmá o tom, jak křesťané skrze Kristovo tělo umírají Zákona a spojením s Ježíšem Kristem slouží Bohu v novém životě z moci Ducha svatého a nesou ovoce.

I /Metafora manželství ukazuje, že křesťané jsou vysvobozeni od poddanství Zákona (v. 1-6)

Zákon panuje nad člověkem, jen pokud je živ. Autorita Zákona je omezena na život člověka, smrt ji anuluje. Jako příklad tohoto všeobecného principu Pavel volí manželství. „*Vdaná žena je zákonem vázána k žijícímu manželovi; když však muž zemře, je zproštěna zákona manželství*“ (v. 2). Postavení ženy jako manželky je smrtí manžela zrušeno, zničeno. Po smrti manžela je druhé manželství ženy legitimní a není považováno za cizoložství. Pavel přechází z lidských zákonů k Božímu Zákona. Tak jako smrtí jednoho z manželů manželská smlouva končí, tak jsme se „*stali mrtvými pro zákon skrze tělo Kristovo*“ (v. 4). Naším osobním spojením s Kristem máme účast na jeho smrti, a proto jsme zemřeli Zákona a nejsme mu již poddáni.

Bezprostředním záměrem našeho umírání s Kristem je, „*abyste se oddali jinému, tomu, který byl vzkříšen z mrtvých, a tak nesli ovoce Bohu*“ (v. 4b).

II/ Vztah Zákona k hříchu a smrti (v. 7-13)

1/ **Zákon zjevuje hřích.** „*Hřích bych byl nepoznal, kdyby nebylo zákona*“ (v. 7a). Zákon demaskuje závažnost hříchu, protože ji ukazuje jako vzpuru proti Bohu a usvědčuje z hříchu. *Vždyť bych neznal žádostivost, kdyby zákon neřekl: 'Nepožádáš!'* (v. 7b). Zákaz žádostivosti otevřel Pavlovi oči pro jeho vlastní zkaženost. Zákon je zrcadlem, které zjevuje nitro člověka a ukazuje, jak jsme hříchem pošpiněni (Jk 1,22-25).

2/ **Zákon podněcuje hřích.** „*Hřích použil tohoto přikázání jako příležitosti, aby ve mně probudil všechnu žádostivost; bez zákona je totiž hřích mrtev*“ (v. 8). Výraz ἀφορμή *příležitost* byl používán jako výraz pro vojenskou základnu, odrazový můstek pro další postup. Již od Adama a Evy jsou lidé zlákáni zakázaným ovocem a hřích je ovládá.

3/ **Zákon odsuzuje hřích.** „*Já jsem kdysi žil bez zákona, když však přišel zákon, hřích ožil, a já jsem zemřel*“ (v. 9). Tak Pavel v solidaritě s lidskou a židovskou rasou učinil osobní zkušenost, „*Tak se ukázalo, že právě přikázání, které mi mělo dát život, přineslo mi smrt*“ (v. 10). Zákon jej odsoudil. Hřích „*mne oklamal a tak mě usmrtil*“ (v. 11).

4/ **Zákon není příčinou mé smrti.** „*Zákon je tedy sám v sobě svatý a přikázání svaté, spravedlivé a dobré*“ (v. 12). Zákon nezpůsobuje smrt, ale její příčinou je hřích. „*Hřích však, aby se ukázal jako hřích, způsobil mi tím dobrým smrt; tak skrze přikázání ukázal hřích celou hloubku své hříšnosti*“ (13b). Mimořádná hříšnost hříchu se projevuje v tom, že využívá dobrého (Zákon), pro zlou příčinu (smrt).

III/ Slabost Zákona (v. 14-25)

Ve verších 14-25 Pavel popisuje sám sebe jako věřícího starozákonního Izraelitu, který žije pod Zákonem: Miluje Zákon, avšak stále je otrokem hříchu. Souhlasí se Zákonem, ale není schopen jej naplnit. Nedělá to, co chce, ale to, co nenávidí. V jeho lidské přirozenosti nepřebývá dobro. Jediné vysvobození je v Ježíši Kristu.

1/ **Zákon nás nemůže změnit (v. 14).** Zákon je svatý, spravedlivý, dobrý a duchovní, protože pochází od Boha. Naše přirozenost je však tělesná, zatímco Zákon je duchovní. Zákon nedokáže proměnit starou přirozenost, ale pouze ji aktivuje. Není ji schopen zničit.

2/ **Zákon nás nedokáže učinit schopnými činit dobré (v. 15-22).** Hřích v naší staré přirozenosti přebývá (14.18.20). Mysl, vůle a tělo věřícího mohou být řízeny buď starou přirozeností nebo novou přirozeností, buď tělem, nebo Duchem. Sám ze sebe člověk nedokáže poslouchat Boží zákon.

3/ **Zákon nás nedokáže osvobodit (v. 21-25).** Věřící má starou přirozenost, která jej chce zotročovat. Zákon nás neosvobozuje od staré přirozenosti. Proto jsou věřící pod Zákonem unaveni, znechuceni a někdy to vzdávají. Jsou jak ubozí zajatci. Vysvobození je pouze v Ježíši Kristu, našem Pánu. Stará přirozenost nedokáže nic dobrého. Když se však poddáme Duchu, pak získáváme moc potřebnou k poslušnosti Boží vůle. Tajemství konání dobrého je poddávat se Duchu svatému.

IV/ Vztah křesťana k Zákonu

Můžeme tedy shrnout tři možné postoje křesťana k Zákonu, první dvě Pavel odmítá a třetí doporučuje. Můžeme je nazvat „legalismus“, „antinomismus“ a „Zákon naplňující svoboda v Kristu“. Legalisté jsou pod Zákonem a jsou jím zotročeni. Představují si, že jejich vztah k Bohu

je závislý na jejich poslušnosti Zákona a hledají skrze něj ospravedlnění a posvěcení. Zákon je však nedokáže zachránit. Antinomisté (nebo libertinisté) zastávají opačný extrém. Zákon zcela odmítají a tvrdí, že jsou zbaveni všech povinností, které žádá. Zákon naplňující lidé v Kristu zachovávají vyváženost. Radují se ze své svobody od Zákona, pokud se týká ospravedlnění a posvěcení a ve své svobodě skrze víru v Krista jej naplňují. Mají zalíbení v Zákoně jako zjevení Boží vůle, ale jsou si vědomi toho, že moc jej naplnit není v Zákonu ale v Duchu.

Život v Duchu (Ř 8,1-17)

Výraz πνεῦμα *Duch* se v Ř 8 objevuje 19krát a kromě dvou výjimek (15a.16b) označuje Ducha svatého. Není to však Duch sám, ale život v Duchu, jež je Pavlovým tématem v této kapitole. Pavel ukazuje, jak Duch jedná v životě věřícího (v. 1-13), daruje adopci do Boží rodiny (v. 14-17) a uděluje jistou naději slávy (v. 18-30). Znakem opravdově patřících Kristu je to, že mají Ducha. Jeho vnitřní svědectví je ujišťuje, že jsou Božími dětmi a proto jeho dědicové. Křesťanský život je ve své podstatě život v Duchu, život, který je oživován, zachováván, řízen a obohacován Duchem svatým. Pravé křesťanské učenictví je bez Ducha svatého nepředstavitelné a vskutku nemožné.

I/ Svoboda Ducha – ospravedlnění a posvěcení (v. 1-4)

Jestliže jsme skrze víru spojeni s Kristem a jsme „v Kristu Ježíši“, pak jsme ospravedlněni a nikdo již nemá právo nás odsoudit, protože „zákon Ducha“ tj. vládnoucí moc Ducha svatého nás osvobozuje od vládnoucí moci hříchu a smrti. „Kde je Duch Páně, tam je svoboda“ (2 K 3,17). Pavel vykládá, že toto vysvobození je vykonáno trojjediným Bohem: Otec poslal Syna jako oběť za hřích (v. 3), na jejímž základě nás Duch osvobozuje od moci hříchu a smrti (v. 2). Pavel vysvětluje důvod, proč Bůh poslal svého Syna a odsoudil náš hřích v něm. „Aby spravedlivý požadavek Zákona byl naplněn na nás, kdo nežijeme podle těla, ale podle Ducha“ (v. 4, Bible 21). Nejde jen o ospravedlnění, ale také o naplnění požadavků Zákona, o posvěcení. Duch Boží nám umožňuje naplňování nebo zachovávání morálního Zákona. Svatost je konečným záměrem inkarnace (vtělení) a smíření. Cíl, který Bůh zamýšlel posláním svého Syna, nebyl pouze ospravedlnění skrze svobodu od odsouzení Zákona, ale také naše svatost skrze poslušnost přikázání Zákona. Svatost znamená naplňování spravedlivých požadavků Zákona. Morální zákon nebyl pro nás zrušen, ale je v nás naplněn. Poslušnost Zákona není důvodem našeho ospravedlnění, je však jeho ovocem a znamená posvěcení. Svatost je podobnost Kristu a je dílem Ducha svatého.

II/ Myšlení Ducha (v. 5-8)

Pavel tvrdí, že spravedlivé požadavky Zákona mohou být naplněny pouze v lidech, kteří nežijí podle těla, ale podle Ducha tj. v těch, kteří se poddávají Duchu a ne tělu. Tento protiklad těla a Ducha Pavel rozvíjí ve v. 5-8 (ČSP). Pro Pavla ὁσάρξ *tělo* není masitá tkáň, která pokrývá naši kostru, ani naše tělesné instinkty nebo chutě, ale spíše celé naše lidství viděné jako zkažené a nevykoupené, naše padlá, egocentrická lidská přirozenost, naše Já ovládané hříchem. πνεῦμα *Duch* v tomto oddíle pro Pavla neznamena vyšší aspekt našeho lidství viděný jako duchovní, ale osobní Duch svatý sám, který nás nejen znovuzrozuje, ale také přebývá v Božím lidu. Pavel se zde soustřeďuje na *myšlení* (v. 6, ČSP) nebo *smýšlení* (v. 6, Bible 21) těch, kdo jsou charakterizováni buď tělem, nebo Duchem. Lidé, kteří žijí podle své hříšné přirozenosti, *mají na mysli věci těla; ale ti, kdo jsou živi podle Ducha, myslí na věci Ducha* (v. 5, ČSP). V obou případech naše přirozenost určuje naše myšlení. Podle hříšné přirozenosti myslíme na všechny věci, které vyhovují naší bezbožné sebestřednosti. Duch svatý však touží po tom, co se mu líbí a nadevše chce oslavit Krista, tj. ukázat, jaký je Kristus k nám a formovat Krista v nás. Naše

myšlení má věčné důsledky. *Myšlení těla znamená smrt, myšlení Ducha život a pokoj* (v. 6, ČSP). Myšlení tělem ovládaných lidí je již duchovní smrtí a vede nevyhnutelně i k věčné smrti, protože nás odcizuje od Boha a prokazuje společenství s ním nemožným v tomto světě i budoucím. Myšlení Ducha však udílí život a pokoj. *Myšlení těla je totiž v nepřátelství vůči Bohu, neboť se nepodřizuje Božímu zákonu, ba ani nemůže Ti, kteří jsou v těle, se Bohu líbit nemohou* (v. 7.8, ČSP).

III/ Přebývání Ducha (9-15)

Vy však nejste živi ze své síly, ale z moci Ducha, jestliže ve vás Boží Duch přebývá. Jestliže však někdo nemá Kristova ducha, ten není jeho (v. 9). Toto závažné slovo nás vyučuje, že znakem věřícího je vlastnictví nebo přebývání Ducha svatého. Přebývajícím hříchem (v. 7,17.20) je údělem všech dětí Adama; výsadou Božích dětí je mít přebývajícím Ducha, který bojuje proti přebývajícím hříchem a podmaňuje si ho. Jak Ježíš slíbil, *s vámi zůstává a ve vás bude* (J 14,17). Nyní se toto zaslíbení naplnilo, když po letnicích každý opravdový křesťan přijímá Ducha a jeho tělo *„je chrámem Ducha svatého“* (1 K 6,19). Naopak pokud nemáme v sobě Kristova Ducha, vůbec Kristu nepatříme. Být v Duchu je stejné jako mít Ducha v nás. Duch Boží je také nazýván Duch Kristův a mít Kristova Ducha v nás znamená mít Krista v nás.

Pavel pokračuje naznačením dvou velkých důsledků jeho přebývání. *„Je-li však ve vás Kristus, pak vaše tělo sice podléhá smrti, protože jste zhřešili, ale Duch dává život, protože jste ospravedlněni* (v. 10). Uprostřed naší fyzické smrtelnosti (naše fyzická těla ještě nejsou vykoupena - viz v. 23), *Duch dává život*. Konečným určením našeho těla není smrt, ale vzkříšení. *„Jestliže ve vás přebývá Duch toho, který Ježíše vzkřísil z mrtvých, pak ten, kdo vzkřísil z mrtvých Krista Ježíše, obživí i vaše smrtelná těla Duchem, který ve vás přebývá* (v. 11). Nyní přicházíme k druhému důsledku přebývání Boha nebo Krista v nás skrze Ducha. Prvním důsledkem přebývání Boha nebo Krista v nás je život; druhým je dluh nebo závazek. *„Nuže tedy, bratři, jsme dlužníky, ale ne těla, abychom podle těla žili“* (v. 12, ČSP). Nemáme žít podle své hříšné přirozenosti, ale podle Ducha, který v nás přebývá a usmrcuje hříšné činy těla. Naším závazkem k Duchu života přebývajícím v nás je žít životem, který nám dal Bůh a umrtvovat vše, co život ohrožuje a je s ním neslučitelné.

Následující verš nás staví před dvojí volbu, život nebo smrt. *„Jestliže žijete podle těla, je vám souzeno zemřít; jestliže však Duchem usmrcujete činy těla, budete žít“* (v. 13, ČSP). Co znamená usmrcování? Jde o jasné rozpoznání zlého jako zlé, jež vede k jeho radikálnímu odmítnutí. Jinde Pavel mluví o ukřižování naší padlé přirozenosti se všemi jejími vášněmi a žádostmi. Toto vyučování je Pavlovo zpracování Ježíšovy výzvy: *„Kdo chce jít se mnou, zapře sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne“* (Mk 8,34). Pouze tehdy, když umíráme s Kristem hříchem, je dluh zaplacen a povstáváme k novému životu odpuštění a svobody, k plnému životu Božích dětí.

IV/ Svědectví Ducha (14-17)

V každém z těchto čtyř veršů je Boží lid označen jako jeho děti nebo synové (což samozřejmě zahrnuje i dcery) a v každém verši je toto privilegované postavení vztaheno k dílu Ducha svatého. *„Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží“* (v. 14). Důležité je též svědectví Ducha. Ve v. 16 Pavel uvádí: *„Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti.“* Celý oddíl se týká svědectví, které nám vydává tj. ujištění, jež nám dává. Duch nás vede do svatosti. V našem vztahu k Bohu nahrazuje strach svobodou. V našich modlitbách nás vyzývá, abychom k Bohu volali Otče! Je prvotinou našeho nebeského dědictví. Svoboda beze strachu, radikální svatost, dětská zbožnost a naděje slávy jsou čtyři charakteristiky Božích dětí, v kterých přebývá a které jsou vedeni Božím duchem. Těmito doklady nám dosvědčuje, že jsme Boží děti.

Utrpení a sláva Božích dětí (Ř 8,18-27)

I/ „Trpíme-li spolu s ním [Kristem], budeme spolu s ním účastni Boží slávy“ (v. 17)

Utrpení a sláva patří nerozlučně dohromady. Tak tomu bylo ve zkušenosti Krista, a tak je tomu i ve zkušenosti jeho lidu. Pouze po *utrpení nynějšího času* (v. 18) nás Bůh *povolal ke své věčné slávě v Kristu* (1 Pt 5,10). Utrpení a sláva charakterizují dva věky. Kontrast mezi tímto věkem a věkem přicházejícím, a tak mezi přítomností a budoucností, mezi již a ještě ne je shrnut ve dvou termínech, utrpení a sláva. *Utrpení* nezahrnuje pouze opozici světa, ale také naši lidskou křehkost, jak fyzickou, tak morální, což odpovídá naší provizorní, polo-spasené situaci. *Sláva* je však nevyslovitelnou Boží nádherou, věčnou, nesmrtelnou a nepomíjející. Jednoho dne *má být na nás zjevena* (18). Budeme na ní mít podíl a budeme jí proměněni.

II/ Utrpení nynějšího času se nedají srovnat s budoucí slávou (18)

Utrpení a sláva jsou neoddelitelné, protože utrpení je cestou ke slávě, ale nejsou srovnatelné. Ve svých dřívějších dopisech je Pavel oceňoval v pojmech jejich „váhy“. *Toto krátké a lehké soužení působí přenesmírnou váhu věčné slávy* (2K 4,17). Velkolepost Boží zjevené slávy vysoce převyšuje nepříjemnosti našeho utrpení. Utrpení a sláva se týkají Božího stvoření a Božích dětí. Pavel nyní píše z kosmické perspektivy. Utrpení a sláva starého stvoření (materiální pořádek) a nového stvoření (Boží lid) jsou ve vzájemném vztahu. Obojí stvoření nyní trpí a sténá; obojí bude společně osvobozeno. Příroda sdílela Boží prokletí (Gn 3,17nn.) a jako nyní sdílí bolest, tak bude sdílet slávu. *Celé tvorstvo toužebně vyhlíží a čeká, kdy se zjeví sláva Božích synů* (v. 19). *Toužebně vyhlíží* znamená - čeká s pozdviženou hlavou a očima zaměřenými na horizont, odkud přijde očekávaný cíl. Stvoření vyhlíží zjevení Božích synů tj. odhalení jejich identity na jedné straně a jejich uvedení do úřadu (investituru) se slávou na druhé straně. To bude signálem pro obnovení celého stvoření. Co je však míněno výrazem *stvoření (tvorstvo)*? Pavel jím míní zemi, přírodu se vším, co obsahuje, oživené i neoživené mimo člověka.

III/ Utrpení a sláva Božího stvoření

1/ *Tvorstvo bylo vydáno marnosti* (v. 20a). Tento odkaz k minulosti je Božím soudem, který dopadl na přirozený řád po Adamově neposlušnosti. Země byla kvůli němu prokleta (Gn 3,17nn.). Boží prokletí znamená, že *tvorstvo bylo vydáno marnosti*. Znamená to prázdnotu, bezvýslednost, bezúčelnost, pomíjivost. Celá kniha Kazatel je komentářem k úvodnímu verši: *Marnost nad marnost! řekl Kazatel. Marnost nad marnost, všechno je marnost!* (Kaz 1,1, Bible 21). *Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí* (ČEP).

2/ *Trvá však naděje, že i samo tvorstvo bude vysvobozeno z otroctví zániku* (v. 20b.21a). *Naděje* je čepem, na němž se Pavel otáčí z minulosti k budoucnosti stvoření. Podřízení zániku nebude trvat věčně, jak Bůh slíbil. Jednoho dne zakusí nový počátek, který Pavel označuje vysvobozením, jež má negativní i pozitivní aspekt. Negativně, *samo tvorstvo bude vysvobozeno z otroctví zániku*. Zánik znamená nejen zkázu, ale také ztročení, zavření do nekonečného cyklu, kdy počátek, narození a růst jsou neustále následovány úpadkem, zkázou, smrtí a rozkladem. Stále to působí, neboť mechanismus přírody je vyladěný a přesně vyvážený. Pozitivně, stvoření bude *vedeno do svobody a slávy dětí Božích* (21b). Toto očekáváním, že sama příroda bude obnovena, je integrální ke starozákonní prorocké vizi mesiášského věku, speciálně v Žalmech a Izajáši (Ž 102,26-27; Iz 65,17; 35,1; 11,6

3/ *Víme přece, že veškeré tvorstvo až podnes společně sténá a pracuje k porodu* (v. 22). V přítomnosti stvoření sténá v bolesti. Toto sténání je však jako porodní bolest při rození dítěte. V židovské apokalyptické literatuře je nynější utrpení často nazýváno „bědy Mesiáše“ nebo

„porodní bolesti mesiášského věku“. Utrpení je viděno jako bolestivá predehra vítězného příchodu Mesiáše. Ježíš sám používá stejné výrazy ve své vlastní apokalyptické rozpravě. Mluvil o falešných učitelích, válkách, hladu a zemětřesení. *Ale to vše bude teprve začátek bolesti* (Mt 24,8). V. 22 spojuje minulost, přítomnost i budoucnost. Příroda nejen nyní sténá, ale *sténá až podnes* a můžeme hledět do budoucnosti k příchodu nového řádu. Stvoření vydané marnosti má však naději. Zkáza bude nahrazena svobodou slávy. Po bolestech práce budou následovat porodní radosti. Při obnově světa jako ve vzkříšení těla je kontinuita i diskontinuita. Univerzum nebude zničeno, ale osvobozeno, proměněno a zaplaveno Boží slávou.

IV/ Utrpení a sláva Božích dětí (23-27)

Ve v. 22-23 je důležitá paralela mezi Božím stvořením a Božími dětmi. V. 22 mluví o sténání celého stvoření. V. 23 začíná, *A nejen to: i my sami, kteří již máme Ducha jako příslib darů Božích, i my ve svém nitru sténáme*. I my jako nové Boží stvoření s prvotinou Ducha ve svém nitru sténáme, *očekávající přijetí za syny, totiž vykoupení svého těla*. Křesťané žijí v napětí mezi tím, co Bůh v nich započal (dáním svého Ducha) a co dovrší (naše konečné přijetí za syny a vykoupení). Sténáme v nepohodlí a touze. Přebývajícím Duch nám dává radost a přicházející sláva nám dodává naději.

1/ **My, kteří máme prvotiny Ducha** (v. 23a, ČSP). *Prvotina* je počátek žně a záruka, že plná žeň bude následovat. Dar Ducha je Boží první splátkou, vkladem, zárukou, která garantuje budoucí dokončení nákupu. Přijali jsme *prvotiny Ducha* jako předchůť a zaslíbení všech jeho požehnání.

2/ **Ve svém nitru sténáme**. Přítomnost Ducha (jako prvotiny) je trvalým připomínáním neúplnosti našeho spasení, protože spolu se stvořením sdílíme frustraci, poddanost zkáze a bolesti. Jedním důvodem našeho sténání je naše fyzická křehkost a smrtelnost. Pavel to jinde vyjadřuje takto: *Proto zde sténáme touhou, abychom byli oděni šatem nebeským...Pokud jsme totiž v tomto stanu, sténáme pod těžkým břemenem, neboť nechceme, aby z nás bylo svlečeno naše pozemské tělo, nýbrž aby přes ně bylo oblečeno nebeské, aby to, co je smrtelné, bylo pohlceno životem* (2K 5,2.4). Není to pouhá fyzická křehkost (σωμα), která působí sténání, ale i naše padlá přirozenost (σαρξ), která nám brání chovat se tak, jak bychom měli (Ř 7,17.20). Toužíme proto, aby naše σαρξ bylo zničeno a naše σωμα bylo proměněno. Naše sténání vyjadřuje jak přítomnou bolest, tak touhu po budoucnosti.

3/ **Očekávající přijetí za syny, totiž vykoupení svého těla**. Tak jako stvoření horlivě očekává zjevení Božích synů (19), tak sténající křesťané horlivě očekávají na přijetí za syny, tělesné vykoupení. Již jsme samozřejmě byli adoptováni za syny, ale jdeme vstříc ještě hlubšímu a bohatšímu vztahu dítě-Otec. Byli jsme vykoupeni, ale ještě nebylo vykoupeno naše tělo (v. 23).

4/ **V té naději jsme byli zachráněni** (24a, ČSP). Sloveso je zde v aoristu. Je svědectvím o našem minulém rozhodujícím osvobození od viny a zotročení našimi hříchy a od Božího soudu za ně. Zůstáváme však napolo spaseni, protože jsme ještě nebyli odsouzeni od vylití Božího hněvu v den soudu (5,9) ani ještě nebyly odstraněny poslední stopy hříchu v naší lidské osobnosti. Jsme tedy spaseni v naději na naše konečné osvobození.

5/ **Trpělivě to očekáváme** (v. 25b) tj. na naplnění naší naděje. Důvěřujeme Božím zaslíbením, že po prvotinách bude následovat žeň, poddanství svobodě, zkáza zlého. Žijeme v mezidobí mezi přítomnými těžkostmi a budoucím určením, mezi již a ještě ne, mezi utrpením a slávou. V tomto napětí je třeba trpělivě očekávat.

Je nesnadné žít v této rovnováze. Někteří křesťané zdůrazňují volání k trpělivosti. Chybí jim však nadšení a upadají do letargie, apatie a pesimismu. Zapomněli na Boží zaslíbení a proviňují se nevěrou. Jiní jsou netrpěliví v čekání, jsou unášeni entuziasmem a téměř chtějí přinutit Boží

ruku k urychlenému jednání. Chtějí zakoušet již, kde platí je ještě ne. Potřebujeme trpělivou horlivost a horlivou trpělivost, když čekáme na naplnění Božích zaslíbení.

6/ *Tak také Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit. Duch se za nás přimlouvá (v. 26).* Pravá křesťanská modlitba je nemožná bez Ducha svatého. Vede nás k tomu, že voláme *Abba, Otče!* Modlitba je ve své podstatě trinitární. Je přístupem k Bohu skrze Syna a Duchem. Boží děti mají dva božské přimlůvce. Krista jako našeho přimlůvce v nebesích, zatímco Duch svatý je naším přimlůvcem uvnitř našeho vlastního srdce. Je to skutečně překvapivé, že se píše o sténání stvoření a sténání církve a Pavel nyní píše o sténání (lkání) Ducha. Duch svatý se identifikuje s naším sténáním, s bolestí světa a církve a sdílí touhu po konečné svobodě světy i církve.

Vytrvalost Boží lásky (Ř 8,28-39)

V posledních dvanácti verších Ř 8 se apoštol vznáší ve velebných výšinách nesrovnatelných jinde v Novém zákoně. Jeho velká Duchem řízená mysl se nyní majestátně vznáší nad celým Božím plánem a záměrem od minulé věčnosti k věčnosti, která teprve přijde, od božského předzvědění a predestinace k božské lásce, od níž nás absolutně nic nebude moci oddělit. V přítomnosti sice zakoušíme utrpení a sténání, ale uprostřed nich jsme drženi nadějí slávy. Naše křesťanská naděje je pevně zakotvena v neochvějně Boží lásce. Nosnost Pavlova vyvrcholení je věčná jistota Božího lidu na základě věčné neproměnitelnosti Božího záměru, jenž je sama následkem věčné vytrvalosti Boží lásky. Tyto úžasné pravdy apoštol vyhledává třikrát, ačkoli ze tří odlišných perspektiv.

I/ „Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí.“ (v. 28)

Jedná se o jeden z nejnámějších a nejvíce povzbuzujících textů v Bibli. Bůh je při díle v životech svých dětí a vše jim *napomáhá k dobrému*. Dobré, jež je Božím záměrem, je spasení a věčný život v Boží slávě. To je určeno těm, kdo milují Boha. Ti, kdo milují Boha, jsou popsáni jako ti, *kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí*. Jejich láska k němu je znamením a projevem jeho předcházející lásky k nim, která je výrazem jeho věčného záměru a jeho historického povolání.

Ne vždy rozumíme tomu, co Bůh činí a ne vždy to vítáme. Víme však, že ve všech věcech pracuje pro naše nejvyšší dobro. Jedním z důvodů, že to víme, jsou i mnohé příklady z Písma. Věděl to i Josef, kterého jeho bratři prodali do otroctví: „*Vy jste proti mně zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro; tím, co se stalo, jak dnes vidíme, zachoval naživu četný lid*“ (Gn 50,20). Jeremiáš psal v Božím jménu dopis Židům v babylonském exilu po katastrofálním zničení Jeruzaléma: „*Neboť to, co s vámi zamýšlím, znám jen já sám, je výrok Hospodinův, jsou to myšlenky o pokoji, nikoli o zlu: chci vám dát naději do budoucnosti*“ (Jr 29,11). Podobné spolupůsobení lidského zla a božského plánu se nejzřetelněji projevuje v Ježíšově kříži, jak dosvědčuje Petr: „*Bůh předem rozhodl, aby byl vydán, a vy jste ho rukou bezbožných přibíli na kříž a zabilí*“ (Sk 2,23).

II/ Boží záměr k dobrému se projevuje v pěti stádiích – předzvědění, předurčení, povolání, ospravedlnění a oslavení

1/ *Které předem vyhlédl (προέγνω), poznal (ČSP), předem znal (v. 29a, Bible 21).* Biblický pojem předzvědění neznamena znalost něčeho předem, než to nastane, ale označuje Boží suverénní rozpoznávající lásku, osobní vztah péče a náklonnosti. Když Bůh poznal lid Izraele na poušti, znamená to, že je miloval, vyvolil a uzavřel s nimi smlouvu (Oz 13,5). Odpovídá to

velkému Mojžíšovu prohlášení: „*Nikoli proto, že byste byli početnější než kterýkoli jiný lid, přilnul k vám Hospodin a vyvolil vás...Ale protože vás Hospodin miluje*“ (Dt 7,7-8). Jediným zdrojem božského předzvědění a předurčení je Boží láska.

2/ „***Neboť ty, které předem poznal, [nebo předem miloval], také předem určil, aby byli připodobnění obrazu jeho Syna, tak aby on byl prvorozený mezi mnoha bratřími***“ (v. 29, ČSP). Výraz προορίζω předem určit znamená předem rozhodnout. Samozřejmě je zahrnuto i rozhodnutí člověka stát se křesťanem, ale tomu předchází Boží rozhodnutí. Neznamená to popření, že jsme se svobodně rozhodli pro Krista, ale je potvrzeno, že jsme to učinili, protože on se nejprve rozhodl pro nás. Důraz je na Božím milostivém, suverénním rozhodnutí, vůli, plánu, záměru. V Kristu „*nás již před stvořením světa vyvolil... Ve své lásce nás předem určil, abychom rozhodnutím jeho dobroty byli skrze Ježíše Krista přijati za syny*“ (Ef 1,4.5). Ani Písmo, ani zkušenost nám nedovoluje oslabit toto učení. Učení o Božím předurčení (predestinaci) správně pochopené podporuje pokoru, ne aroganci; jistotu ne obavu; odpovědnost, ne apatii; svatost, ne sebeuspokojení; misií ne privilegium. Neznamená to, že zde nejsou žádné problémy, ale ukazuje to, že jsou spíše intelektuální než pastorační.

3/ „***Které předem určil, ty také povolal***“ (v. 30a). Boží povolání je historické uplatnění jeho věčného předurčení. Jeho povolání přichází k lidem skrze evangelium (2 Te 2,13.14), když je jim kázáno s mocí a oni na ně odpovídají poslušností víry. Kázání evangelia je nezbytné, protože je Božím prostředkem, který Bůh určil, jímž jeho povolání přichází k lidem a probouzí jejich víru. Božím povoláním je zde míněno Boží efektivní nebo účinné povolání.

4/ „***Které povolal, ty také ospravedlnil***“ (v. 30b). Boží efektivní povolání umožňuje těm, kdo je slyší uvěřit a ti, kdo věří, jsou ospravedlněni vírou. Ospravedlnění je více než odpuštění nebo osvobozující rozsudek nebo přijetí; je vyhlášením, že my hříšníci jsme nyní spravedliví v Božích očích, protože nám udělil spravedlivé postavení, jež je spravedlnost samotného Krista. V Kristu jsme ospravedlněni. „*Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti*“ (2K 5,21).

5/ „***Které ospravedlnil, ty také uvedl do své slávy***“ (v. 30c). Sláva je ve své podstatě Boží sláva, zjevení jeho nádhery. Naším určením je to, že nám budou dána nová těla v novém světě, obojí bude proměna slávou Boží. Posvěcením sláva začíná a sláva je dokonané posvěcení. I když se jedná o konečné stádium, jež je stále ještě budoucností, Pavel zde používá aorist, jako by to bylo již minulostí. Je to nazýváno „prorocký minulý čas“. Je to nejodvážnější anticipace (předjímání) víry, kterou Nový zákon obsahuje.

III/ Pět otázek (31-39)

Apoštol klade pět otázek, na které neexistují odpovědi, které by mohly uškodit těm, které Bůh předzvěděl, přeural, povolal, ospravedlnil a oslavil.

Otázka 1: Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? (v. 31b). Podstatou jeho otázky je obsažena v první části: *Je-li Bůh s námi*. Všechny mocnosti pekla se mohou proti nám postavit. Nemohou nás však přemoci, pokud je Bůh na naší straně.

Otázka 2: „On neušetřil svého vlastního Syna, ale za nás za všechny jej vydal; jak by nám spolu s ním nedaroval všechno?“ (v. 32). Pavel nám ukazuje na kříž. Bůh nám již dal svého Syna. Protože Bůh již dal svůj nejvyšší a nejcennější dar svého vlastního Syna, *jak by nám spolu s ním nedaroval všechno?* Kříž je zárukou pokračující neselehávající Boží štědrosti.

Otázka 3: „Kdo bude žalovat na Boží vyvolené? Vždyť Bůh je ten, kdo ospravedlňuje!“ (v. 33). Tato a následující otázka nás v představě uvádí do soudního dvora. Pavel říká, že žádný žalobce nemůže uspět, pokud Bůh náš soudce nás již ospravedlnil; nikdy nemůžeme být odsouzeni, protože Ježíš Kristus náš obhájce zemřel za naše hříchy, byl vzkříšen z mrtvých a posadil se na pravici Boží, kde se za nás přimlouvá.

Otázka 4: „Kdo je ten, který je odsoudí? Vždyť Kristus Ježíš, který zemřel a byl i vzkříšen z mrtvých, je na pravici Boží a přimlouvá se za nás!“ (v. 34). Ježíš nás zachraňuje od odsouzení specificky svou smrtí, vzkříšením, povýšením a přimlouvami. „Kdo nás odloučí od Kristovy lásky?“ (v. 35a). Pavel zmiňuje sedm možností: „Soužení nebo úzkost, pronásledování nebo hlad, nahota, nebezpečí nebo meč?“ (v. 37b). Jedná se o reálné utrpení, které Pavel sám zakusil. Žádná bolest, nouze, ztráta nás nemůže oddělit Kristův lid od jeho lásky. Naopak, v tomto všem dokonale vítězíme skrze toho, který si nás zamiloval (v. 37). Kristus dokázal svou lásku k nám svým utrpením a naše utrpení nás od něho nemůže oddělit. Pavel nyní dosahuje svého vrcholu. „Jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost ani budoucnost, ani moci, ani výšina ani hlubina, ani žádné jiné stvoření nás nebude moci odloučit od Boží lásky, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (v. 38-39). Volí deset skutečností, které by někteří mohli považovat za tak mocné, že by vytvořily bariéru mezi námi a Kristem. Všechno ve stvoření je však pod kontrolou Boha Stvořitele a Pána Ježíše Krista. Proto nic nás nebude moci odloučit od Boží lásky, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.

Izrael a Boží vyvolení (Ř 9)

Tématem kapitol 9-11 je místo Izraele v Božím plánu spasení. Od počátku listu má Pavel zájem prokázat, že evangelium, které zvěstuje, stojí v kontinuitě s poselstvím Starého zákona. Chce učinit zřejmým, že příchod Ježíše Krista a nový řád dějin spásy, který zahájil, není žádnou novotou v Božím plánu pro dějiny lidstva, ale je jejich vyvrcholením. To, že většina Židů v Pavlových dnech nepřijalo Ježíše jako Mesiáše, však představuje velký problém pro Pavlův pokus potvrdit takovou kontinuitu. Jak lid Izraele se svými jedinečnými výsadami mohl odmítnout svého vlastního Mesiáše (4-5) Jak může být vysvětleno jejich odpadnutí? Pavlovy otázky a odpovědi probíhají následovně.

I/ Selhalo Boží slovo? (v. 6-13)

Pavel zásadně popírá, že by Boží slovo selhalo. *Vždyť ne všichni, kteří jsou z Izraele, jsou Izrael (v. 6). Je zde fyzický Izrael a duchovní Izrael. Ne všichni, kteří jsou potomky Abrahama, jsou děti zaslíbení. Ukazuje to na jeho dvou synech, Izmaelovi a Izákovi. Bůh si vyvolil Izáka. Z Izákových dětí Jákoba a Ezaua si Bůh vyvolil Jákoba. Učení o vyvolení obklopují mnohá tajemství. Naše spasení však zcela závisí na Boží milosti, vůli, iniciativě, moudrosti a moci.*

II/ Je Bůh nespravedlivý? (v. 14-18)

Vyvolit někoho pro spasení a pominout jiné se zdá porušením základní spravedlnosti. Pavel však hájí Boží spravedlnost vyhlášením jeho milosti. *„Mojžíšovi řekl: `Smiluj se, nad kým se smiluj, a slituj se, nad kým se slituj.´“ (v 15). Základnou, na které Bůh jedná spásně s hříšníky, není spravedlnost, ale milost. Protože spasení Nezáleží tedy na tom, kdo chce, ani na tom, kdo se namáhá, ale na Bohu, který se smilovává Písmo přece říká faraónovi: `Vyzdvihl jsem tě, abych na tobě ukázal svou moc a aby mé jméno bylo rozhlášeno po celé zemi. Smilovává se tedy, nad kým chce, a koho chce, činí zatvrdelým (v. 16-17). Jestliže Bůh někoho zatvrzuje, není nespravedlivý, protože to je to, co si hříšník zaslouhuje. Bůh se zatvrzuje toho, kdo nejprve zatvrdil sám sebe. Ze starozákonního příběhu je zřejmé, že faraon zatvrdil své srdce*

proti Bohu. Nikdo si nezasluhuje být zachráněn. Jestliže přijmeme to, co si zasluhujeme (odsouzení), nebo přijmeme to, co si nezasluhujeme (milost), v žádném případě není Bůh nespravedlivý. Pokud je někdo ztracen, je to jeho vina, ale je-li někdo zachráněn, čest patří Bohu.

III/ Proč nás tedy Bůh ještě kárá? (v. 19-29)

Je to od Boha férové, když nás činí odpovědnými, když sám činí rozhodnutí? *Může se vůbec někdo vzepřít jeho vůli?* (v. 19b). Je třeba si uvědomit, že Bůh má právo hrnčíře nad svým výtvořem (v. 20-21). Jako nositelé Božího obrazu jsme racionální, odpovědné, morální a duchovní bytosti, které jsou schopny s Bohem hovořit a jsou povzbuzovány ptát se otázky a myslet Boží myšlenky. Bůh má právo jednat s padlým lidstvem podle svého hněvu i svého milosrdenství. Bůh zjevuje sebe sama, jaký je (v. 22-23). Bůh jedná v souladu se svým hněvem a se svým milosrdenstvím. Bůh předpověděl tyto věci v Písmu (v. 24-29).

IV/ Co tedy nakonec řekneme? (v. 30-33)

Každý se musí rozhodnout, jaký vztah zaujme k Ježíši Kristu, ke skále, kterou položil Bůh. Jsou pouze dvě možnosti. Složit v něm svou naději, přijmout jej jako základ svého života a stavět na něm. Nebo se postavit proti němu, klopýtnout a padnout. Tato kapitola o nevěře Izraele začíná Božím záměrem vyvolení (v. 6-29) a končí připsáním pádu Izraele jeho vlastní pýše (v. 30-33). Pavlovu pozici lze shrnout do těchto slov: Spasení je svrchované Boží vyvolení. Odsouzení je důsledkem hříchu, osobní vzpoury a zatvrzení proti Bohu.

Izrael nepřijal spravedlnost z víry (Ř 10)

I/ Izrael usiloval o spravedlnost podle Zákona namísto spravedlnosti z víry

Pavel ukazuje, že Izrael hledal správné postavení s Bohem založené na činění Zákona a ne na víře v Krista. Soustředil se na Mojžíšův zákon, namísto soustředění na Ježíše Krista. Židům nechyběla horlivost pro Boha, ale pravé poznání Božích cest a záměrů. Židé se soustředili na svou vlastní spravedlnost, která pochází ze skutků (9,32) a Zákona (10,5) a nebyli ochotni poddat se, přijmout, že Ježíš je cílem, vyvrcholením i koncem Zákona. Řecký výraz *τέλος* lze překládat *cíl* nebo *konec*. Kristus je podle Pavla cílem, ke kterému Zákon ukazuje, a když je cíl dosažen – Kristus přišel – úsilí Zákona nyní dosáhlo konce. „*Kristus je totiž završením Zákona, aby byl ospravedlněn každý, kdo věří*“ (v. 4, Bible 21). „*Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří*“ (ČEP). Tento verš je spolu s Ježíšovým slovem, že nepřišel zrušit Zákon, ale naplnit (Mt 5,17) klíčovým vyjádřením závažného novozákonního tématu: dovršení nebo naplnění starozákonní smlouvy a všech jejích institucí v Ježíši Mesiáši. S tímto dovršením přichází také Boží záměr nabídnout spravedlnost komukoli, kdo věří, pohanům jako Židům (9,30; 10,12-13).

Ve vztahu ke spasení hříšného člověka jsou Kristus a Zákon neslučitelné alternativy. Když Kristus se stal svou smrtí a vzkříšením základem našeho spasení, ukončil Zákon v této roli. Pokud jsme pochopili povahu Kristova spásného díla, vidíme nenáležitost všeho legalismu. Legalismus, zákonictví, snaha získat spasení na základě svých dobrých skutků, tento postoj je mezi lidmi velmi rozšířen i dnes a týká se i náboženských lidí různých vyznání, včetně mnohých křesťanů.

II/ Nutnost evangelizace

Podstatou evangelizace je vyřizování apoštolského poselství: „*Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen... Každý, kdo vzývá*

jméno Páně, bude spasen“ (7.13). Kniha Skutků ukazuje, že evangelium bylo posláno nejprve Židům a poté pohanům. Zásadní usnesení sněmu v Jeruzalémě je přijetí stanoviska, že Židé i pohané jsou spaseni vírou v Krista a pohané se nemusí obřízkou stát Židy a až poté křesťany (Sk 15).

Pavel rozvíjí svou evangelizační strategii (v.12-17). Kristus posílá všechny své učedníky, aby zvěštovali evangelium. Lidé jim naslouchají, a pokud uvěří poselství evangelia, jsou povoláni k tomu, aby Ježíše přijali za Pána a vzývali jeho jméno. Vzývat jméno Páně znamená dovolávat se toho, aby nás spasil ve shodě s tím, kdo jest a co učinil. *„Každý, kdo vzývá jméno Páně, bude spasen“ (v. 13). I dnes je ovšem třeba počítat s tím, že řada lidí, jimž zvěstujeme evangelium jej nepřijmou. „Ale ne všichni přijali evangelium. Už Izaiáš říká: ‘Hospodine, kdo uvěřil naší zvěsti?’“ (v. 16). Bůh však stále touží zachránit ztracené a je velmi trpělivý. I dnes vztahuje své ruce k lidu neposlušnému a vzpurnému. Bůh „si nepřeje, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k pokání“ (2 P 3,9b). Ježíš Kristus plakal nad Jeruzalémem a toužil shromáždit svůj lid. Otevírá svou náruč na kříži, kde dobrovolně zemřel za Židy i pohané. Buďme i my vytrvalí a věrní při zvěstování evangelia těm, kteří Krista ještě nepřijali a nejsou zachráněni pro věčnost.*

Budoucnost Izraele (Ř 11)

I/ Přítomnost Izraele: z milosti Boží zůstává vyvolený zbytek Izraele (11,1-10)

Pavel nejen potvrzuje vyvolení ke spasení zbytku Izraele, ale také potvrzuje pokračující vyvolení Izraele jako celku (viz 11,28-29). Popisuje, jak Boží vyvolení Izraele působí v přítomnosti skrze spasení zbytku (v. 3-10) a v budoucnosti skrze spasení celého Izraele (v.11-27). Pavel tvrdí, že situace v jeho době může být srovnána se situací Eliáše. Prorok si stěžoval na odpadnutí Izraele od pravého uctívání Hospodina a Bůh jej ujistil, že stále ještě existuje jádro 7000 opravdových věřících. Stejným způsobem navzdory převaze nevěry mezi Židy Pavlových dnů ještě zůstává zbytek vyvolený milostí. Významný počet Židů – jako Pavel sám – je poslušný evangeliu Ježíše Krista a je spasen z Boží milosti a ne na základě skutků. Zatímco Izrael zůstává plně zodpovědným za nedostatek odpovědi na evangelium, Pavel činí zřejmým, že ani toto selhání Izraele neznamená, že selhal Boží plán spásy.

II/ Budoucnost Izraele: spasení (11,11-32)

1/ Židé a pohané v Božím plánu (11,11-24)

V tomto oddíle staví Pavel židovskou nevěru do kontextu rozvíjejícího se plánu spasení všeho svého lidu. Přestoupení Židů vedlo k nastolení procesu, jímž budou učiněni žárlivými a v zásadě vzato budou přivedeni ke spasení (v. 11b; srov. 11,26). To se děje skrze prostřední fázi: spasení pohanů. Židovské odmítnutí odpovědět na evangelium otevřelo cestu pro kázání pohanům – okolnost, jejímž je Pavel opakovaně svědkem ve své vlastní misijní práci (Sk 13,47). Obrat od Židů k pohanům je součástí Božího suverénního plánu spasení.

Pavel svou službou Božímu záměru spasení pohanů současně podporuje velkou žárlivost Židů a přibližuje onu dobu, kdy se naplní *plný počet pohanů* (v. 25b). Současně Pavel nachází v tomto procesu důvod, aby napomínal křesťany z pohanů v Římě za jejich chlubitý postoj vůči Židům (v. 17-24). Pavel přirovnává kořen stromu k patriarchům Izraele (v. 28), přirozené větve k Židům a větve plané olivy k pohanům a samotný olivový strom k Božímu lidu. Chlubení pohanů vyplývá z toho, že přirozené větve, Židé, byly vylomeny, aby na jejich místo mohly být

naroubovány větve plané olivy. Pohané však nesmějí zapomenout na to, že kořen olivového stromu, do kterého byli naroubováni, je židovský, protože Boží lid byl postaven na zaslíbeních daných patriarchům. Církev, do níž křesťané z pohanů patří, není nic než pokračování Božího lidu ze Starého zákona.

Pavel uvádí i další důvod, proč se pohané nemají chlubit: je to nebezpečné pro jejich duchovní postavení. Chlubení je opakem víry, našeho pokorného přijetí Božího daru spasení. Mnozí z Židů ztratili své místo v Božím lidu pro svou nevěru a křesťané z pohanů v Římě potřebují poznat nebezpečí, do něhož se dostanou, jestliže podlehnou stejnému hříchu.

2/ Bude spasen všechen Izrael (11,25-32).

Naději na budoucí obnovení Izraele Pavel nyní potvrzuje odhalením důležitého tajemství. Hlavní součástí tohoto teprve nyní zjeveného tajemství pro Pavla je způsob, jímž Bůh nyní pracuje s pohany. „*Část Izraele propadla zatvrzení, avšak jen do té doby, pokud nevejde plný počet pohanů*“ (25b). Zatvrzení Izraele je částečné, protože někteří Židé přišli ke Kristu a byli spaseni. Zatvrzení Izraele je také časově omezeno a potrvá, dokud božsky určený počet pohanů nevejde do Božího království. Pavel hovoří o události, která nastane na konci dějin, kdy se Kristus vrátí ve slávě. Naplní se zaslíbení proroka Izajáše: „*Přijde ze Sióna vysvoboditel, odvrátí od Jákoba bezbožnost; to bude má smlouva s nimi, až sejmu jejich hříchy* (v. 26b-27; Iz 59,20-21). Podstata tajemství, které apoštol oznamuje, zní: „*Část Izraele propadla zatvrzení, avšak jen do té doby, pokud nevejde plný počet pohanů. Pak bude spasen všechen Izrael*“ (v. 25.26a). *Všechen Izrael* neznámá každý jednotlivý Izraelita v poslední generaci, ale v kontrastu k přítomnému zbytku se bude jednat o velký počet, který reprezentuje Izrael jako celek. Zahrne všechny jednotlivé Izraelity, kteří vloží svou víru v Krista (*nesetrvají-li v nevěře*, v. 23). Víra v Krista je jediný prostředek spasení pro Žida i pro pohana (1,16-17; 10,11-13).

Po Pavlově prorocství týkající se spasení Izraele následuje jeho základna: Boží neodvolatelné vyvolení svého lidu Izraele (v. 28-29) a jeho určení slitovat se nad všemi (v. 30-32). Vyvolení Izraele je založeno na Božím svobodném a suverénním povolání a ne na rasovém původu. Pokračující platnost vyvolení Izraele a jejich spasení se týká všech, kdo ze Židů uvěří v Krista ve věku církve a těch, kteří přijmou Ježíše jako Mesiáše v době Kristova návratu (11,25-27). Pavel zde nevyučuje to, že všichni lidé budou spaseni, ale že Boží milosrdenství přijde na pohany i Izrael.

3/ Úžasný Boží záměr a plán (11,33-36)

Pavel uzavírá svůj pohled na minulost, přítomnost a budoucnost Izraele hymnem chvály Bohu, jehož cesty jsou nad každé pochopení a kritiku. Boží moudrost i vědění (v. 33) se týkají předně jeho zjevení záměrů v Kristu. Tyto záměry, jak Pavel ukázal v kap. 9-11 jsou rozpracovány v kontextu historického procesu zahrnujícího jak Židy, tak pohany. Nejsme schopni pochopit každý detail jeho plánu, ale jakákoliv kritika od nás, kteří jsme smrtelní, je zcela nevhodná. Bůh je zdrojem (*z něho*), udržovatelem (*skrze něho*) a cílem (*pro něho*) všeho. Tváří v tvář tomuto suverénnímu a moudrému Bohu může naše odpověď být pouze Pavlova: „*Jemu buď sláva na věky. Amen*“ (v.36b).

Pravá bohoslužba je vydávání sebe sama ve službu Bohu (Ř 12,1-8)

Jedním z důležitých rysů Pavlova vyučování je to, že ve svých listech pravidelně spojuje vyučování o Bohu a jeho milosrdenství s vyučováním o tom, jak se máme chovat a jednat jako křesťané v církvi a ve světě v němž žijeme. Věrouka a etika patří nerozlučně dohromady. V

jedenácti kapitolách listu k Římanům Pavel souhrnně pojednává o tom, co je obsahem víry křesťana, evangelia, radostného poselství, jež je Boží mocí ke spasení Židů i pohanů. V závěrečných kapitolách ukazuje na to, jak evangelium má moc proměnit život člověka ve vztazích k Bohu, k sobě samému a ve vztazích k druhým lidem.

I/ Náš vztah k Bohu: vydání sebe sama, svého těla a mysli Bohu (12,1-2)

„Vybízím vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe (svá těla, ČSP) přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou obět'; to ať je vaše pravá bohoslužba (v. 1). Pavel začíná apelem, aby všichni ti, kdo přijali Boží milosrdenství, lásku zjevenou v díle Božího Syna Ježíše Krista, který vydal sebe sama na smrt za nás, odpověděli tím, že přinesou sami sebe, svá těla jako živou, svatou, Bohu milou obět'. Na místo starozákonních obětí je třeba vydat všechno, co jsme, naše obdarování, schopnosti do služby Bohu. Taková obět' je λογικός rozumná, pravá, duchovní bohoslužba. Jedná se o uctívání Boha, které se projeví v konkrétních činech služby konaných všemi údy našeho těla. Lidská zkaženost se projevuje viditelně ve skutcích těla a právě tak služba Bohu se ukazuje ve skutcích těla. Nemáme propůjčovat různé údy svého těla hříchu za nástroj nepravosti, ale Bohu za nástroj spravedlnosti (6,13).

„A nepřizpůsobujte se tomuto věku, nýbrž proměňujte se obnovou své mysli, abyste mohli rozpoznat, co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé“ (v. 2). Jestliže první část Pavlovy výzvy se týká vydávání našeho těla Bohu, pak druhá část se týká proměny mysli a vůle člověka. Jedná se o výzvu ke svatosti, oddělenosti pro Boha, kdy se Boží lid nepřizpůsobuje myšlení tohoto světa. Podobně mluvil Mojžíš k Izraeli: „Nesmíte jednat po způsobu egyptské země, v níž jste sídlili, ani po způsobu kenaanské země, do které vás vedu. Nebudete se řídit jejich zvyklostmi. Budete jednat podle mých řádů a dbát na má nařízení; jimi se budete řídit „(Lv 18,3-4). Nemáme být jako chameleon, který se barvou přizpůsobuje svému okolí. Lidské bytosti rády napodobují. Buď se přizpůsobujeme tomuto světu, nebo doslova *tomuto věku*, v němž žijeme, nebo se proměňujeme obnovou své mysli k rozpoznání toho, co je *vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé*. Na dalším místě píše Pavel o proměňování křesťanů k obrazu Pána Ježíše. „A tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě - to vše mocí Ducha Páně“ (2 K 3,18). Jedná se o základní proměnu charakteru a jednání ne podle standardů světa, ale k obrazu samotného Krista. Tyto dva systémy hodnot (tento svět, naše sobectví a Boží vůle) jsou neslučitelné a navzájem se střetávají. Proměna v Kristovu podobu se děje mocí Ducha Božího obnovou naší mysli skrze Boží slovo.

II/ Náš vztah k nám samým: střízlivé smýšlení o našich darech (12,3-8)

„Nesmýšlejte výš, než je komu určeno, ale smýšlejte o sobě střízlivě, podle toho, jakou míru víry udělil každému Bůh“ (v. 3b). Naše obnovená mysl, která je schopna rozlišit a přijmout Boží vůli, musí být také aktivní v oceňování nás samotných, naší identity a našich darů. Potřebujeme vědět, kdo jsme a mít přesný, vyvážený a především střízlivý obraz sebe sama. Obnovená mysl je pokorná mysl jako mysl Kristova. Ve smýšlení o sobě samém se musíme vyhnout tomu, abychom sebe sama neoceňovali příliš nízko nebo příliš vysoko. Všichni jsme byli stvořeni k Božimu obrazu a v tom je základní hodnota a důstojnost každého člověka. Z Boží milosti smí být křesťan proměňován v podobu Krista, jenž je dokonalým Božím obrazem v lidském těle. Křesťan nemá sám sebe odmítat, nebo pohrdat sebou samým. Každý z nás je jedinečným Božím originálem a každého z nás Bůh miluje tak, že pro naší spásu nechal obětovat svého milovaného Syna Ježíše Krista. Na druhé straně máme projevovat střízlivé ocenění ve vztahu k naší víře a k našim darům. Míra víry je stejná pro všechny křesťany totiž spásná víra v Krista ukřižovaného. Jestliže míra víry je tou první, již máme sami sebe oceňovat, pak druhou mírou

jsou Boží dary. Tvoříme jedno Kristovo tělo a jako jednotlivé údy máme sloužit všem ostatním. Velikost křesťana je velikost ve službě. Platí zde Ježíšovo slovo: „*kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem*“ (Mt 20,26b). Metafora lidského těla vyjadřuje jednotu církve, mnohost údů a rozmanitost jejich darů. Jsme závislí jeden na druhém, jeden druhého potřebujeme. Vědomí, že Bůh je dárce darů, je nezbytná pro střízlivé uvažování o nás samotných.

Z Boží milosti máme různé duchovní dary. Pavel zde uvádí sedm darů, které mají být používány ke společnému prospěchu. Jako první dar uvádí prorokování tj. mluvení z božské inspirace. Proroci mluví do konkrétní místní situace. Slova těchto proroků je třeba rozsuzovat. Prorocký dar se *užívá v souhlase s vírou* (v. 6) Znamená to, že prorocké slovo nesmí odporovat křesťanské víře, jejíž závazné principy jsou nám zaznamenány v apoštolském svědectví, jež se nám dochovalo v Novém zákoně, který spolu se starozákonním svědectvím tvoří Boží slovo, které je naší nejvyšší autoritou, jemuž se musí podříditi všichni věřící včetně proroků.

Další dary se nám mohou jevit jako všednější, ale jsou také velmi důležité a potřebné. *Kdo má dar služby, ať slouží* (v. 7a). Je významné, že v Jeruzalémě služba při stolech (Sk 6,1) i služba Božím slovem (Sk 6,3) jsou obojí nazývány διακονία služba. Věřící mají používat rozmanité dary služby a používáním je rozvíjet. *Kdo má dar učit, ať učí* (v. 7b). Dar vyučování je i dnes v církvi po celém světě naléhavě potřebný, když do církve vstupují nově obrácení a je třeba, aby všichni členové církve rostli ke zralosti. V dalších verších jsou jmenovány čtyři další dary. *Kdo dovede povzbuzovat, nechť povzbuzuje* (v. 8a). Sloveso παρακαλέω má široký rozsah významů – povzbuzovat, potěšovat, prosit, napomínat, naléhavě vyzývat. Tento dar lze vykonávat z kazatelnou nebo napsaným slovem, ale častěji je používán jako dar poradenství nebo nabídnutí přátelství osamělým nebo zklamaným lidem. Tento dar byl výrazně přítomen při Josefovi, „ *kterého apoštolové nazvali Barnabáš - to znamená 'syn útěchy'*“ (Sk 4,36).

„*Kdo rozdává, ať dává upřímně*“ (v. 8b). Rozdávání se má dít upřímně, tj. bez skrytých, třeba ziskárných úmyslů. *Kdo stojí v čele, ať je horlivý* (v. 8c). Vedení, ať je vykonáváno v rodině (1 Tm, 3,4) nebo v církvi (1 Te 5,12; 1 Tm 5,17) má být konáno s pilnou horlivostí. „*Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí*“ (v. 8d). Kdo se slitovává, prokazuje milosrdenství, stará se o potřebné, trpící, má tak činit s radostí.

Zdrojem darů je trojjediný Bůh a jeho štědrá milost. Chlubit se svými dary nebo závidět dary, který Bůh svěřil jiným je od Zlého, který tímto způsobem chce působit rozdělení Kristova těla. Záměrem darů Ducha svatého je naopak budování těla Kristova, jeho růst a zmocnění k vzájemné službě. Pamatujme tedy na to, že pravá bohoslužba, pravé uctívání Boha, pravá odpověď na přijaté Boží milosrdenství je vydání sebe sama v službu Bohu.

Bratrská láska a láska k nepřátelům (Ř 12,9-21)

I/ Bratrská láska

V listu Římanům doposud všechny odkazy na lásku se týkaly Boží lásky. Nyní se Pavel zaměřuje na lásku jako podstatu křesťanského ucednictví. Nejprve zobrazuje lásku, která prostupuje křesťanské společenství (12,9-16). Tuto lásku označuje výrazem φιλαδελφία bratrská láska (10). Můžeme mluvit o dvanácti složkách.

1/ Bez přetvářky. „*Láska nechť je bez přetvářky*“ (v. 9a), *bez pokrytectví* (BKR). ὑποκριτής Pokrytec byl tehdy herec na divadelní scéně. Lásku je možné jen předstírat, jak to vidíme při

zrádcovském polibku Jidáše (L 22,48). Láska a pokrytectví se navzájem vylučují. Jestliže láska je shrnutí ctnosti, pak pokrytectví je ztělesnění neřesti.

2/ Rozlišuje mezi dobrým a zlým. „*Ošklivte si zlo, lněte k dobrému*“ (v. 9b). Láska není slepý cit, ale obsahuje schopnost rozlišit mezi dobrým a zlým. Láska si oškliví zlo a lne k dobrému.

3/ Zalíbení. „*Vroucně se navzájem milujte bratrskou láskou*“ (v. 10a, ČSP). Výraz φιλόστοργος popisuje přirozené zalíbení pro někoho blízkého, např. lásku rodičů k dítěti. Původně se používá pro vztahy v lidské rodině, ale Pavel jím vyjadřuje vřelý vztah, který sjednocuje členy Boží rodiny.

4/ Úcta. „*V prokazování úcty předcházejte jeden druhého*“ (10b, ČSP). To odpovídá tomu, o čem Pavel píše ve Fp 2,3, „*v pokoře pokládejte jeden druhého za přednějšího než sebe.*“ Láska mezi křesťany vyjadřuje vzájemnou úctu právě tak jako vzájemnou náklonnost.

5/ Horlivost. „*V horlivosti neochabujte, buďte vroucího ducha, služte Pánu*“ (v. 11). Náboženské nadšení je často odsuzováno jako fanatické. Fanatismus je horlivost bez pravého poznání (Ř 10,2). Horlivost pro Boha a Boží věci s pravým poznáním je však na místě a je podněcována Duchem svatým, což vede k pravé službě Pánu.

6/ Naděje. „*Z naděje se radujte, v soužení buďte trpěliví, v modlitbách vytrvalí*“ (v. 12). Radost, trpělivost a vytrvalost na modlitbách jsou umožněny nadějí tj. důvěrným očekáváním na návrat Pána a slávu, která bude následovat (srov. 5,2; 8,24n.).

7/ Štědrost. „*Sdílejte se s bratřími v jejich nouzi*“ (v. 13a). *Sdílet se* znamená mít účast na potřebách a utrpení lidí, ochotu se s druhými dělit, být štědrý.

8/ Pohostinnost. „*Ochotně poskytněte pohostinství*“ (v. 13b). Jestliže štědrost je prokazována potřebným, pak pohostinnost je prokazována hostům. Láska k bratřím a sestrám musí být vyvážena láskou k cizincům.

9/ Dobrá vůle. „*Dobrořečte těm, kteří vás pronásledují, dobrořečte a nezlořečte*“ (v. 14). Dobrořečení (požehnání) tj. přát lidem dobré a zlořečení tj. přát lidem zlé jsou protiklady. Ježíš sám prohlásil: „*Žehnejte těm, kteří vás proklínají, modlete se za ty, kteří vám ubližují*“ (L 6,28). Není lepší způsob, jak vyjádřit naše pozitivní přání pro naše nepřátele, než když se za ně modlíme a činíme jim dobře.

10/ Empatie. „*Radujte se s radujícími, plačte s plačícími*“ (v. 15). Láska nikdy nestojí stranou radostem a starostem druhých lidí. Láska se s nimi identifikuje, zpívá s nimi a trpí s nimi. Láska vstupuje do hloubek jejich zkušeností a jejich emocí, jejich radosti a jejich smutku a je s nimi solidární.

11/ Harmonie. „*Mějte porozumění jeden pro druhého*“ (v. 16a). Protože křesťané mají obnovenou mysl, mají porozumění jeden pro druhého, jsou ohleduplní, sdílí stejné základní přesvědčení a zájmy. Bez této společného smýšlení nemohou žít a pracovat společně v harmonii.

12. Pokora. „*Nesmýšlejte vysoko, ale věnujte se všedním službám. Nespoléhejte na svou vlastní chytrost*“ (v. 16b). Pyšní lidé jsou posedlí otázkami svého postavení, chtějí patřit do vyšší třídy a pohrdají lidmi v nižším postavení a obyčejnými službami. Ježíš se přátelil se sociálně odmítanými a sloužil jim a vyzývá své učedníky, aby činili totéž se stejnou svobodou a přirozeností.

Jak souhrnný obraz bratrské lásky nám Pavel podává.

II/ Láska k nepřítelům

V druhé části oddílu (17-21) Pavel vyzývá věřící, aby projevovali upřímnou lásku také k těm, kteří se staví proti nim a jsou jejich nepřátelé. Láska k nepřítelům se projeví tím, když naplníme čtyři pokyny:

1/ „Nezlořečte, ale dobrořečte“ (v. 14)

2/ „Neodplácejte zlým za zlé, ale mějte na mysli jen dobré“ (v. 17)

3/ „Nemstěte se sami, milovaní, ale dejte místo hněvu“ (v. 19, ČSP)

4/ „Nenech se přemáhat zlem, ale přemáhej zlo dobrem“ (v. 21, ČSP)

Všechny čtyři příkazy říkají různými slovy stejnou věc. Odplata, pomsta jsou Ježíšovým následovníkům zakázány. Jistě je místo pro potrestání zle činících na soudech a Pavel o tom píše v Ř 13. Ale v osobním jednání nemáme nikdy odplácet zlé zlým a mstít se. Neodplácení je raným rysem křesťanské etické tradice (srov. 1 Te 5,15; 1 Pt 3,9), která jde nazpět k Ježíšovu vyučování (Např. Mt 5,39nn.; L 6,27nn.) a také ke starozákonní mudroslovné literatuře (např. Př 20,22; 24,29). Pavel přidává zdůvodnění, proč odplata není správná. Je třeba pamatovat na to, že sloužíme svrchovanému a spravedlivému Bohu a Bůh sám zaslíbil odplatu, pomstu těm, kteří konají zlo. Máme tedy dát prostor Božímu hněvu. Jestliže nepřítel není pohnut k pokání našimi dobrými skutky, zastihne jej horší Boží hněv. Jestliže odplácíme zlým za zlo, zdvojnásobujeme je a přidáváme druhé zlo k prvému a tak rozšiřujeme množství zla na tomto světě. Je lepší být pozitivní, žehnat, činit dobře, hledat pokoj, sloužit a obracet k víře naše nepřátele, protože jestliže odplácíme dobrým za zlé, omezujeme množství zla v tomto světě, zatímco ve stejný čas rozšiřujeme množství dobra. Jestliže odplácíme zlým zlé, jsme jím přemoženi; jestliže odplácíme dobrým za zlo, znamená to, že zlé je přemoženo dobrem. To je cesta kříže. Takové je mistrovské dílo lásky.

Vztah k e státu (Ř 13,1-7)

V Ř 12 Pavel rozvinul naše čtyři základní vztahy, totiž k Bohu (v. 1-2), k nám samým (v. 3-8), k sobě navzájem (v. 9-16) a k nepřítelům (v. 17-21). V Ř 13 rozvíjí tři další – ke státu (v. 1-7), k Božímu zákonu (v. 8-10) a ke dni návratu Páně (v. 11-14).

Podřízenost ve vztahu k vládní moci státu je součástí toho, co je dobrá, milá a dokonalá vůle Boží (Ř 12,2b). Takové podřízení je nutné, protože vládní autority jsou zřízeny Bohem, aby sloužily jeho záměrům odměňovat dobré a trestat zlé. Pavlovo vyučování v tomto oddíle je zřetelné a má své paralely i na jiných místech novozákonního poselství (např. 1Pt 2,13-17). Vztah mezi církví a státem je vhodné chápat jako partnerský vztah. Stát a církve mají odlišné role a křesťané mají povinnosti jak k Bohu, tak ke státu. Jak to vyjádřil Ježíš: „*Co je císařovo, odevzdejte císaři, a co je Boží, Bohu*“ (Mk 12,17).

I/ Autorita státu (v. 1-3)

Pavel začíná jasným příkazem všeobecného požadavku: „*Každý ať se podřizuje vládnoucí moci*“ (1a). Pokračuje zdůvodněním, že autorita státu je odvozena od Boha a to je třikrát potvrzeno: **1/ *Veškerá moc je totiž od Boha (1b)***, **2/ *Současné vlády jsou zřízeny od Boha (1c)***. **3/ *Kdo odmítá vládu, bouří se tedy proti Božímu zřízení (2a)***. Stát je tedy Boží institucí s Bohem propůjčenou autoritou. Křesťané nejsou anarchisty nebo podvrtníky. Každý vládce je zřízen Bohem a je proto Božím služebníkem, i když si to často neuvědomuje.

Pavel varuje před vzpourou proti tomu, co Bůh zřídil, neboť *vzbouřence čeká jistý trest* (v. 2b, Bible 21). Má na mysli vládce, kteří plní odpovědnost, danou jim Bohem. Vládcové přece nejsou *postrachem pro ty, kdo konají dobro, ale zlo. Chceš se nebát vlády? Konej dobro, a*

vláda tě pochválí (v. 3, Bible 21). Pavel zde popisuje Boží záměr, ideální stav, který však často není vládci uskutečňován. Pokud poslušnost státní moci by byla v rozporu s poslušností Bohu, pak platí slovo apoštolů pronesené před soudním dvorem v Jeruzalémě: „*Boha je třeba poslouchat více než lidi*“ (Sk 5,29, ČSP). Kdykoliv jsou lidské zákony nebo příkazy v rozporu s Božím zákonem, civilní neposlušnost se stává křesťanskou povinností. Různé možnosti vztahu křesťanů ke státu jsou vyjádřeny jak v Ř 13, tak i ve Zj 13, kde je státní moc popisována jako šelma, která vede válku proti svatým. I v dnešní době musí mnozí věřící žít pod diktátorskými a zuřivě protikřesťanskými vládami. Stát v konkrétním případě se může stát služebníkem Božím nebo nástrojem ďábla. Evangelium je stejně nepřátelské tyranii jako anarchii. Proto je třeba být opatrnými v naší interpretaci Pavlových vyjádření v Ř 13. Neznamena to, že všichni diktátoři byli osobně ustanoveni Bohem a Bůh je odpovědný za jejich chování a nesmíme se jejich autoritě vzpírat. Znamená to, že každá lidská autorita je odvozena od Boží autority, takže můžeme říci vládcům to, co řekl Ježíš Pilátovi: „*Neměl bys nade mnou žádnou moc, kdyby ti nebyla dána shůry*“ (J 19,11). Pilát zneužil své autority k odsouzení Ježíše; autoritu, kterou použil, aby tak učinil, mu však byla propůjčena Bohem. Zůstává však Bohu odpovědný za své činy.

II/ Služba státu (v. 4-7)

Jako Pavel třikrát potvrdil, že stát má autoritu od Boha, nyní třikrát potvrzuje, že má vykonávat službu danou mu od Boha. 1/ „*Vždyť je Božím služebníkem k tvému dobru*“ (v. 4a). 2/ „*Je Božím služebníkem, vykonavatelem trestu nad tím, kdo činí zlo*“ (v. 4c). 3/ „*Vládcové jsou v Boží službě, když se drží svých úkolů*“ (v. 6b). Jedná se o významná vyjádření. Pro vyvážené biblické pochopení státu je důležité pochopit, že autorita a služba státu jsou dány Bohem. Jakou službu Bůh svěřil státu? Týká se dobra a zla. Funkce státu je podporovat a odměňovat dobré a naopak omezovat a trestat zlé. Stát má právo trestat vykonáním trestu smrti, k čemuž ukazuje výrok, *nenese meč nadarmo* (v. 4b). Právo potrestat vraždu trestem smrti vyhlásil Bůh Noémovi, když potvrdil jedinečnou hodnotu života každého člověka. „*Kdo prolíje krev člověka, toho krev bude člověkem prolita, neboť člověka Bůh učinil, aby byl obrazem Božím*“ (Gn 9,6). Není to však povinností, protože Bůh sám ochránil od zabití Kaina, prvního vraha (Gn 4,13nn.). Pro konečnost tohoto trestu smrti, pokud jsou nějaké polehčující okolnosti nebo jakákoliv nejistota v otázce, kdo vraždu spáchal, mnozí křesťané jsou toho názoru, že vhodnější je zmírnit trest na doživotní žalář. Někteří se však domnívají, že právo trestu smrti by mělo být státu ponecháno. Lidské bytosti jako soukromí jednotlivci nesmějí brát právo do vlastních rukou a trestat pachatele. Jednotlivci mají žít podle lásky a ne odplácet podle práva, zatímco stát koná podle práva spíše než podle lásky. Rolí státu je trestat za zlé, ale také odměňovat za dobré. Tuto pozitivní funkci stát dnes často zanedbává.

Oddíl o státu Pavel zakončuje odkazem na placení daní a cel. „*Dávejte každému, co jste povinni: daň, komu daň; clo, komu clo; úctu, komu úctu; čest, komu čest.*“ (v. 7). Svědomití křesťanští občané se podřizují autoritě státu, ctí jejich představitele, platí své daně a modlí se za blaho státu. Povzbuzují též stát, aby svou Bohem danou roli naplňoval a pokud k tomu mají příležitost, aktivně na jeho díle spolupracují.

Blízkost návratu Páně vyzývá k lásce k bližnímu (Ř 13,8-13)

Shrnutím Božích přikázání týkajících se našeho vztahu k druhým lidem zní: „*budeš milovat svého bližního jako sebe samého*“ (Lv 19,18). Tento příkaz je zdůrazňován samotným Ježíšem (Mt 5,43; 19,19; 23,39; Mk 12,31; srov. J 13,34-35) a zaznívá v celém Novém zákoně (srov.

Ga 5,14; Jk 2,8; 4,11-12; 1 J 4,11). Láska je nejen nejdůležitějším požadavkem Mojžíšova zákona, ale také naplněním zákona Kristova (Ga 6,2, srov. 1 K 9,20-21).

I/ Láska je nesplacený dluh

„*Nikomu nebudte nic dlužni, než abyste se navzájem milovali*“ (v. 8). Pavel v tomto listu se již několikrát vyjádřil k důležitosti splácení dluhů. Jsme dlužni sdílet nevěřícímu světu evangelium (1,14), jsme dlužni Duchu svatému žít svatý život (8,12n.) a jsme dlužni státu platit daně (13,6nn.). Jeden dluh však zůstává, který nikdy nemůžeme splatit a to je naše povinnost milovat se navzájem.

II/ Láska je naplněním Zákona

„*Kdo miluje druhého, naplnil Zákon*“ (v. 8b). Když milujeme svého bližního, pak jsme naplnili Boží zákon týkající se vztahu k druhým lidem. Láska a Zákon potřebují jeden druhého. Láska potřebuje Zákon pro svůj směr, zatímco Zákon potřebuje lásku proto, aby mohl být naplněn.

III/ Láska bližnímu neublíží

„*Láska neudělá bližnímu nic zlého*“ (v. 10a). Pavel cituje zákazy druhé desky Desatera. Jedná se o hříchy, které ubližují bližnímu, zatímco podstata lásky hledá nejvyšší dobro bližního a slouží mu. Někdy se tvrdí, že přikázání milovat své bližní jako sebe sama požaduje milovat sám sebe, jako milujeme své bližní. Není však tomu tak. Zčásti proto, že láska je nesobecká láska, která se neobrací sama k sobě; a zčásti proto, že podle Písma sebeláska je podstatou hříchu. Máme potvrzovat vše z nás samých, co pochází ze stvoření a odmítat vše z nás, co pochází z pádu. Druhé přikázání požaduje, abychom milovali své bližní tak, jak fakticky (hříšníci jakými jsme) milujeme sami sebe. Když milujeme své bližní, hledáme jejich dobro, ne jim škodit a tím naplňujeme Zákon, i když nikdy zcela nesplatíme náš dluh.

IV/ Náš vztah ke dni návratu Páně (v. 11-12a)

Všichni nosíme hodinky a pečlivě sledujeme probíhající čas. Důležitější však je znát Boží čas, zvláště *καιρός* *tento čas* (přítomný čas), specifická chvíle příležitosti a rozhodnutí. Bible rozděluje dějiny na „tento věk“ a „přicházející věk“ a novozákonní autoři ujasňují, že přicházející věk nebo Boží království byly zahájeny Ježíšem. V současnosti se tak oba věky prolínají. Očekáváme návrat Páně ve slávě, kdy starý věk konečně zmizí, období překrývání skončí a bude dovršen nový věk Božího království. Pavel uvádí tři časové odkazy.

1/ „*Nastala hodina, abyste procitli ze spánku*“ (v. 11b). Pominul čas spánku. Je čas se probudit a vstát.

b/ „*Vždyť nyní je nám spása blíže, než byla tenkrát, když jsme uvěřili*“ (v. 11c). *Spása* je souhrnný výraz zahrnující naší minulost (ospravedlnění), přítomnost (posvěcení) a budoucnost (oslavení). V tomto verši je jasně míněna naše budoucnost a konečné spasení (8,24), naše konečné přijetí za Boží děti a vykoupení našich těl (8,21-23). Toto dědictví je nám nyní blíže, než ve chvíli našeho uvěření.

c/ „*Noc pokročila, den se přiblížil*“ (v. 12a). Pavel věděl, že rozhodující události spásy již nastaly (Kristova smrt, vzkříšení, povýšení a dar Ducha). Proto žijeme *v posledních dnech* (Sk 2,17; 1 K 10,11). V tomto smyslu Kristus přijde *brzo* (16,20; Zj 22,7.12.20). Musíme být bdělí, protože nikdo z lidí nezná čas jeho příchodu (Mk 13,35n.).

V/ Jak máme žít v tomto čase (12b-14)

1/ „*Odložte proto skutky tmy a oblecme se ve zbroj světla*“ (v. 12b). Nestačí se jen probudit, ale je třeba se také správně obléknout. Odložit noční prádlo, *skutky tmy*, a obléci vhodné dění vystrojení pro vojáka Krista, *zbroj světla*. Život křesťana není spánek, ale bitva.

2/ „Žijme řádně jako za denního světla: ne v hýření a opilství, v nemravnosti a bezuzdnostech, ne ve sváru a závisti“ (v. 13). Od vhodného oblečení Pavel nyní přechází ke vhodnému chování. Opakem přiměřeného chování je nedostatek sebekontroly v oblasti pití, sexu a sociálních vztahů.

3/ „Oblect se v Pána Ježíše Krista a nevyhovujte svým sklonům, abyste nepropadali vášním“ (v. 14). Závěrečná Pavlova antiteze se týká toho, čím se zaměstnáváme. Buď je to Pán Ježíš Kristus, nebo naše padlá, sebestředná přirozenost. Oblečení zde není míněno pouze k ozdobě, ale k ochraně. Znamená žít pod ním jako pod Pánem. Na rozdíl od krásného a chránícího oblečení, které je v Kristu, Pavel ukazuje na naši ošklivou, soustřednou přirozenost. Je stále zde a má své požadavky. Nemáme vyhovovat jejím sklonům, ale odmítat je a umrtvovat (8,13).

Není větší pohnutky k činění těchto povinností, než živé očekávání příchodu Páně. Naším povoláním je žít ve světle, chovat se v pokračující noci jakoby se již den rozedněl, těšit se „již nyní“ přítomností v pevné důvěře, že to, co „ještě není“, totiž dovršené království, brzo přijde.

Ježíšovo přikázání, abychom „se navzájem milovali, jako jsem já miloval nás“ (J 13,34) je novým přikázáním a současně základním principem křesťanova života a poznávacím znamením toho, že jsme jeho učedníky. Milujeme-li druhé, nebudeme proti nim hřešit. Motivem naší poslušnosti Boha a pomáhání druhým je Kristova láska v našich srdcích.

Vzájemně se přijímat, neodsuzovat se a nepohrdat jeden druhým (Ř 14,1-12)

V předcházejících kapitolách Pavel položil důraz na prvenství lásky a nyní uvádí příklad toho, co znamená v praxi žít v lásce (kap. 14-15,13). Pavel píše o vztazích mezi dvěma skupinami v křesťanské komunitě v Římě, které nazývá slabé a silné ve víře (14,1; 15,1). Tyto dvě skupiny jsou ve sporu o tom, zda křesťané mohou jíst všechno, včetně masa obětovaného modlám (14,2.6.21), zachovávat zvláštní náboženské dny a pít víno (14,5.6; 14,21; viz též Ko 2,16; Ř 14,14; 1 K 8,8-10.) Slabí ve víře jsou židokřesťané, jejichž slabost spočívá v tom, že jsou pyšní sami na sebe pro svou přísnou zbožnost a odsuzují ty, kteří nepraktikují židovské předpisy týkající se životosprávy a zachovávání specifických dnů. Pavlovým záměrem je podporovat jednotu v církvi vybízením ke vzájemné toleranci ve formách zbožnosti. I dnes jsou v každém sboru slabí a silní ve víře. Všichni jsme v některých oblastech slabí a jinde silní. Naše víra je silná tehdy, když odoláváme svodům ke hříchu. Je dobré vědět o svých slabých a silných stránkách. Silná víra může ochabnout, není-li podrobena zkouškám. Slabá víra může Boží mocí zesílit. Silní chápou duchovní pravdu a praxi, ale slabí nedorostli ke zralosti a svobodě. Slabí nemají odsuzovat silné a nazývat je neduchovnými. Silní nesmí pohrdat slabými a nazývat je nezralými. Sbor je vnitřně rozdělen, když nepodstatné věci jsou povýšeny na úroveň věcí podstatných. Na druhé straně nesmíme snižovat základní věroučné nebo morální otázky, jako by byly pouze kulturně podmíněny a neměly velkou důležitost. Augustin to vyjádřil takto: V podstatném svornost, v nepodstatném svoboda a ve všem láska.

I/ Vzájemně se přijímat je základní princip vztahů ve sboru (v. 1)

Bratra ve víře slabšího přijímejte mezi sebe, ale nepřete se s ním o jeho názorech (v. 1). Slabí ve víře jsou nezralí, nevyučení a mýlící se. Přesto nemají být ignorováni, ani pohrdáni a neustále opravováni, ale přijímáni do společenství. Nemáme vespolek vést nekonečné debaty o věcech, v nichž se názorově lišíme. Je třeba respektovat přesvědčení druhého a nevnučovat mu své přesvědčení. „Každý nechť má jistotu svého přesvědčení“ (v. 5b).

II/ Přijímej druhého, protože Bůh jej přijal za svého (v. 2-3)

„Někdo třeba věří, že může jíst všechno, slabý však jí jen rostlinnou stravu. Ten, kdo jí všechno, nechť nezlehčuje toho, kdo nejí, a kdo nejí, nechť neodsuzuje toho, kdo jí; vždyť Bůh jej přijal za svého“ (v. 2-3). Pohrdání (zlehčování) a odsuzování spoluvěřícího pro jeho postoj týkající se jídla je špatné, protože Bůh jej přijímá. Nejlepší způsob jak určit, jaký má být náš postoj k ostatním lidem je uvědomit si, jaký postoj k nim má Bůh.

III/ Přijímej druhého, protože Kristus zemřel a vstal z mrtvých, aby se stal Pánem nás všech (v. 4-9)

„Kdo jsi ty, že soudíš cizího služebníka? O tom, zda ob stojí či ne, rozhoduje jeho vlastní pán. A on ob stojí, neboť Pán má moc jej podepřít“ (v. 4). Není vhodné zasahovat do vztahu mezi Pánem a jeho služebníkem. Bůh mu dá svůj souhlas, ať již má náš nebo nemá. Každý se řídí svým pevným rozhodnutím a považuje je za součást svého křesťanského učednictví. Činí tak ke cti Pána, se záměrem se mu líbit. Jestli něco přijímáme s díkyčiněním od Boha, jako jeho dar nám, pak mu to můžeme odevzdat nazpět jako naši službu jemu.

„Nikdo z nás nežije sám sobě a nikdo sám sobě neumírá. Žijeme-li, žijeme Pánu, umíráme-li, umíráme Pánu. Ať žijeme, ať umíráme, patříme Pánu. Vždyť proto Kristus umřel i ožil, aby se stal Pánem i mrtvých i živých“ (v. 7-9). Toto uvádění Pána do našich životů lze uplatňovat v každé situaci. K lidské bytosti patří život a smrt, a vše co jsme a máme, patří Pánu a je třeba proto žít k jeho cti a slávě. Protože je náš Pán, máme žít pro něj. Protože je Pán i našeho bratra či sestry, pak musíme respektovat jejich vztah k němu.

IV/ Přijímej druhého, protože je tvým duchovním sourozencem (v. 10a)

„Proč tedy, ty slabý, soudíš svého bratra? A ty, silný, proč zlehčuješ svého bratra?“ (v. 10a). Protože tvoříme duchovní rodinu, zlehčování a souzení druhých je nepřijatelné, protože narušuje naše vztahy k těm, jež jsou nám nejbližší. Když si to uvědomíme, náš postoj k nim se stane méně kritický a netrpělivý a více štědrý a něžný.

V/ Přijímej druhého, protože všichni se musíme postavit před soudní stolicí Boží (10b-13a)

„Všichni přece staneme před soudnou stolicí Boží“ (v. 10b). Nemáme soudit druhého, abychom nebyli souzeni. Pavel zde naráží na Ježíšovo slovo: „Nesud'te, abyste nebyli souzeni. Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám“ (Mt 7,1-2). Pavel zde nezakazuje kritiku nebo to, abychom odložili naše schopnosti rozsuzovat, zda je něco dobré či zlé. Zakazuje však vyhlášovat soud nad někým nebo odsuzování někoho, protože sami budeme jednoho dne stát před Soudcem. My nejsme soudci, ale je jím sám Bůh. K potvrzení toho cituje Pavel Iz 45,23: „Jako že jsem živ, praví Hospodin, skloní se přede mnou každé koleno a každý jazyk vyzná, že jsem Bůh“ (v. 11). Důraz je na univerzalitě Božího soudu. „Každý z nás tedy sám za sebe vydá počet Bohu“ (v. 12).

Čtyři biblické pravdy tak podepírají Pavlovu výzvu, abychom se vzájemně přijímali, neodsuzovali se ani nepohrdali jeden druhým. Týkají se Boha, Krista, druhých lidí a nás samotných. 1/ Bůh je přijal. 2/ Kristus zemřel a znovu ožil, aby byl Pánem jejich i naším. 3/ Jedná se o naše bratry a sestry, jsme členy stejné rodiny. 4/ Všichni se postavíme před soudnou stolicí Boží. Každá z těchto pravd je dostatečná k tomu, abychom se vzájemně přijímali a praktikovali tak život v Boží lásce.

Vzájemně si služte ke společnému růstu (Ř 14,13-23)

Důraz je zde opět položen na praktické projevy bratrské lásky. Když se navzájem máme rádi, usilujeme o vzájemné vzdělávání a růst ve víře a vyhýbáme se tomu, co by se druhému mohlo stát příčinou duchovního pádu nebo svodu ke zlému.

I/ Křesťané si mohou vzájemně ublížit (13-15)

„Nesud' me už tedy jeden druhého, ale raději posud'te, jak si počínat, abyste nekladli bratru do cesty kámen úrazu nebo svod“ (v. 13, ČSP). Pavel se obrací na silné ve víře a napomíná je, aby nekladali slabým bratřím do cesty kámen úrazu nebo svod, když jedí potravu, kterou slabí považují za nečistou. Pavel je přesvědčen o tom, že „nic není nečisté samo v sobě“ (v. 14b), jak o tom svědčí Ježíšovo vyučování (Mk 7,17-19; viz též Sk 10,9-15). κοινὸν Nečisté označuje obřadní nečistotu (Lv 11,4-8). Pavel chápe a přeje si, aby všichni křesťané v Římě pochopili, že Kristův příchod znamenal, že židovské zákony o obřadní nečistotě již nemají být uplatňovány. Připomíná silným, že „tomu, kdo něco pokládá za nečisté, je to nečisté“ (v. 14c). Tak je narušeno svědomí slabého věřícího (1 K 8,7.10), pokud by ustoupili tlaku jíst jídlo, jež považují za nečisté. Takové „jedení proti svědomí“ by mohlo svádět do záhuby (v. 15). Jedení bez znepokojení nad jeho důsledky pro slabé věřící je porušením hlavního křesťanského principu lásky (12,9-10; 13,8-10). Nevyslovené povzbuzování slabého věřícího k jedení proti jeho nebo jejímu svědomí by silný věřící zahubil toho, pro kterého Kristus zemřel.

II/ Křesťané musí mít priority (v. 16-18)

„Vždyť království Boží není v tom, co jíte a pijete, nýbrž ve spravedlnosti, pokoji a radosti z Ducha svatého“ (v. 17). Církevní společenství se často rozdělují na základě záležitostí, které nepatří k životně důležitým věcem křesťanské víry. Ne vnější záležitosti, jako je jídlo a pití, ale působení moci Božího království, jež se projevuje v životě člověka ve spravedlnosti, pokoji a radosti z Ducha svatého jsou duchovní priority podstatné pro harmonii v církvi. „Kdo takto slouží Kristu, je milý Bohu a lidé si ho váží“ (v. 18). Pokud se každý věřící bude poddávat Duchu svatému a růst ve zbožnosti, nebudou křesťané mezi sebou zápasit o maličkostech a vzájemně se odsuzovat nebo pohrdat jeden druhým.

III/ Křesťané si mají vzájemně pomáhat k růstu (v. 19-21)

„A tak usilujme o to, co slouží pokoji a společnému růstu“ (19). Silní i slabí věřící potřebují růst. Silní potřebují růst v lásce, slabí růst v poznání. Pokud se vzájemně milujeme, pomáháme si v růstu. Pravidla v rodině jsou stanovována podle toho, v jakém věku se nachází děti. Podobně trochu odlišně postupujeme k mladým nebo starším křesťanům. Slabí se učí od silných, silní milují slabé a mají pro ně pochopení. Společný růst je vzájemné budování v Kristu, růst do podoby Kristova charakteru.

IV/ Křesťané nemají vnucovat své názory druhým (v. 22-23)

„Tvé přesvědčení ať zůstane mezi tebou a Bohem. Blaze tomu, kdo sám sebe neodsuzuje, když se pro něco rozhodl. Ten však, kdo pochybuje, byl by odsouzen, kdyby jedl, neboť by to nebylo z víry. A cokoli není z víry, je hřích“ (v. 22-23). Pokud máme vážné přesvědčení od Boha o určité záležitosti, nechme si je pro sebe a nepokoušejme je vnucovat každému, aby je také přijal. I když přesvědčení člověka jsou nezralá, nemělo by zraňovat jeho vlastní svědomí. Jinak by to způsobovalo poškození jeho duchovního života. Svědomí není neomylné, ale nemáme jednat v rozporu s naším svědomím. Svědomí je posilováno znalostí. Znalost však musí být vyvážená láskou.

Nemějte zalíbení sami v sobě, ale jeden v druhém (Ř 15,1-13)

I/ Nemějte zalíbení sami v sobě

„*My silní jsme povinni snášet slabosti slabých a nemít zalíbení sami v sobě*“ (v. 1). Pavel se zde identifikuje se silnými ve víře jako jeden z nich. Silní lidé jsou v pokušení prokazovat svou sílu tím, že se budou snažit rozdrtit slabé. Mají však snášet, tolerovat jejich slabosti. Nemají pošlapávat svědomí slabého a nemají mít zalíbení sami v sobě, žít a myslet jen sami na sebe. Vzácným příkladem je nám náš Mistr a Pán. „*Vždyť Kristus neměl zalíbení sám v sobě, nýbrž podle slov Písma: 'Urážky těch, kdo tě tupí, padly na mne'*“ (v. 3). Pavel zde cituje Ž 69,10, který popisuje nespravedlivé utrpení spravedlivého člověka. Ježíš nehledal svůj vlastní prospěch, když sestoupil ze slávy nebes na tuto zem, stal se člověkem, vydal se plně v službu Bohu a lidem, a pro jejich záchranu vytrpěl potupnou a bolestnou smrt na kříži. Duchovní zralost a síla víry se projeví tím, když jsme ochotni vzdát se svých práv, abychom pomohli druhým. Tak jako milující rodiče se obětují za své děti, tak dospělí věřící mají být ochotni věnovat své síly a schopnosti tomu, aby mladší křesťané mohli růst ve víře.

II/ Mějte zalíbení jeden v druhém

Každý z nás ať se snaží líbit bližnímu k jeho dobru, pro jeho budování (v. 2, ČSP). Výzva snažit se líbit bližnímu, vycházet mu vstříc, nám připomíná, že všechna přikázání o našem vztahu k druhým lidem jsou shrnuta ve slovu: „*Milovati budeš bližního svého jako sebe samého*“ (Ř 13,9). Láska prokazuje dobro, slouží druhému k duchovnímu růstu, formuje jeho život do Kristova charakteru. Pavel v této souvislosti vyslovuje naléhavou prosbu k Bohu. „*Bůh trpělivosti a povzbuzení ať vám dá, abyste jedni i druzí stejně smýšleli po příkladu Krista Ježíše, a tak svorně jedněmi ústy slavili Boha a Otce našeho Pána Ježíše Krista*“ (v. 5-6). Cílem duchovního růstu je, abychom společně smýšleli podle příkladu Krista a žili k Boží slávě. Kristus je cestou k jednotě a společnému uctívání.

III/ Mít zalíbení v druhých znamená stát se jejich služebníky

„*Kristus se stal služebníkem židů, aby ukázal Boží věrnost a potvrdil sliby, dané otcům, a pohanské národy aby slavily Boha za jeho slitování*“ (v.8-9a). Kristus miluje nejen slabé i silné, ale také Židy i pohany. Jako Mesiáš Židů potvrdil Ježíš zaslíbení dané patriarchům a přičlenil pohany ke své smlouvě s Izraelem, jak to Bůh zaslíbil již Abrahamovi. „*V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země*“ (Gn 12,3). Zahrnutí Židů a pohanů do mesiášské komunity je ve v. 9-11 potvrzeno čtyřmi citacemi z Písma. „*Proto vzdám tobě chválu mezi národy a jménu tvému žalmy zpívati budu*“ (Ž 18,50). „*Radujte se, pohané, spolu s jeho lidem*“ (Dt 32,43a). „*Chvalte Hospodina všichni národové a vzdej mu chválu lid všech zemí*“ (Ž 117,1). „*Přijde potomek Isajův, povstane, aby vládl národům, v něj budou pohané doufat*“ (Iz 11,10). Skrze Ježíše Krista se naplnila tato starozákonní zaslíbení. Pohané se radují v Bohu společně s Izraelem, vzdávají mu chválu a skládají svou naději v Mesiáši, potomku Abrahama a Davida. Nejvyšším příkladem služby má být pro nás vždy Ježíš Kristus. „*Ale já jsem mezi vámi jako ten, který slouží*“ (L 22,27). Nejprve přišel sloužit Židům, aby skrze Izrael mohl sloužit pohanům. Mít zalíbení v druhých, milovat je jako Kristus, znamená i pro nás stát se služebníkem všech. I pro nás platí Ježíšovo slovo, které pověděl svým učedníkům: „*Kdo chce být první, buď ze všech poslední a služebník všech*“ (Mk 9,35).

IV/ Smíme žít v radosti, pokoji a naději

„*Bůh naděje nechť vás naplní veškerou radostí a pokojem ve víře, aby se rozhojnila vaše naděje mocí Ducha svatého*“ (v. 13). Tímto modlitebním přáním Pavel končí tento oddíl. Radost, pokoj

a naděje naplňuje život těch, kteří se po příkladu Krista nemají zalíbení sami v sobě, ale v druhých a stali se jejich služebníky.

Apoštolova služba pohanům a jeho misijní strategie (Ř 15,14-33)

I/ Apoštolova služba pohanům

Pavel začíná vyjádřením své důvěry křesťanům v Římě. „*Jsem přesvědčen také já o vás, bratři moji, že i vy jste plni dobroty, naplnění veškerým poznáním, takže sami můžete ukazovat cestu jeden druhému*“ (v. 14). Ujišťuje je, že zná a oceňuje jejich dobrotu, rozsáhlé poznání a jejich schopnost vzájemně se napomínat. Nezaložil církev v Římě a chce se vyhnout jakéhokoliv náznaku povýšenosti nebo autoritářství. V autoritě apoštola pohanů se však jim ve svém listě odvážil připomenout některé věci, protože přijal z Boží milosti.

1/ Pavlova služba byla kněžskou službou (v. 16-17)

Pavlovým životním posláním z Boží milosti se stalo být „*služebníkem Krista Ježíše mezi pohanskými národy. Konám tuto posvátnou službu kázáním Božího evangelia, abych pohany přinesl jako obětní dar milý Bohu, posvěcený Duchem svatým*“ (v. 16). Pavel zde popisuje svou službu zvěstování evangelia jako kněžskou službu (v. 16, Bible 21), protože ke Kristu obrácení pohané se stávají Bohu příjemnou obětí posvěcenou Duchem. Dochází tak k naplnění Izajášova proroctví, že diasporní Židé budou zvěstovat Boží slávu ve vzdálených zemích a přivedou lid ze všech národů k Jeruzalému jako *obětní dar* (Iz 66,20). I dnes všichni evangelisté jsou kněží, protože nabízí obrácené Bohu jako oběť. Když uctíváme Boha, oslavujeme jeho svaté jméno a pak jsme vysláni zvěstovat jeho jméno světu. Když skrze naše svědectví jsou lidé přivedeni ke Kristu, pak je odevzdáváme jako oběť Bohu. Oni sami pak se připojují k uctívání Boha, dokud také nevyjdou ven vydávat svědectví. Uctívání vede ke svědectví a svědectví vede k uctívání.

2/ Pavlova služba byla mocná služba (v. 18-19a)

„*Neodvážil bych se mluvit o něčem, co by Kristus nevykonal skrze mne k poslušnosti pohanů, slovem i skutkem, v moci znamení a divů, v moci Ducha Božího*“ (v. 18-19a, ČSP). Pavel zde vyjadřuje, že to, co Kristus vykonal skrze něj, se dělo *slovem i skutkem*. Tato kombinace slov a skutků je rozpoznáním, že lidské bytosti se často více učí skrze své oči než skrze své uši. Slova vysvětlují význam skutků a skutky prokazují účinnost slov. Kristova služba skrze Pavla byla *v moci znamení a divů*. *Znamení* jsou činy, které viditelně prokazují mocný příchod Božího království, *zázraky* vykonávání Boží moci nad přírodou a *divy* jejich účinek, kdy vzbuzují údiv, úžas. Tyto tři výrazy používá Pavel ve vztahu ke své službě v 2 K 12,12, kde je nazývá *znaky mého apoštolství*. I dnes Bůh koná znamení, zázraky a divy, ale jejich hlavním záměrem v Pavlově době bylo prokázat pravost jedinečné apoštolské služby. Jako při ostatních Ježíšových apoštolech se Pavlova služba děla *v moci Ducha Božího*. Fyzické zázraky nejsou jediným způsobem, jak projevit moc Ducha svatého. Jeho obvyklým způsobem je skrze Boží slovo, jež je jeho mečem, který proniká do srdce člověka a působí zásadní proměnu v myslích, srdcích, svědomí a vůli posluchačů. Každé obrácení je mocenský souboj, v němž Duch skrze evangelium zachraňuje a znovuzrozuje hříšníky.

3/ Pavlova služba jako průkopnická služba (v. 19b-22)

Pavel sděluje, co Bůh vykonal skrze něj: „*Tak jsem celý okruh od Jeruzaléma až po Illyrii naplnil Kristovým evangeliem*“ (v. 19b). To je Pavlovo stručné shrnutí desetileté namáhavé apoštolské práce včetně jeho tří misijních cest. Když se podíváme na mapu Pavlovy evangelizace, probíhala v oblouku kolem východního Středomoří. První misijní cesta začínala

v Antiochii, křesťanská misie však začala v Jeruzalémě. Pavel po svém obrácení a pověření misijním posláním kázal v Jeruzalémě. Pavlovou strategií tj. předem ujasněným záměrem a cílem bylo evangelizovat velká a vlivná města a založit tam církve a pak nechal ostatním, aby šířili evangelium do okolních malých měst a vesnic. Jednalo se o průkopnickou práci. *“Zakládám si na tom, že kážu evangelium tam, kde o Kristu ještě neslyšeli; nechci stavět na cizím základu“* (v. 20). Kristus povolává různé služebníky k různým úkolům a vybavuje je různými dary. Pavlovým povoláním a obdarováním jako apoštola pohanů bylo být průkopníkem evangelizace pohanského světa. A pak ponechat jiným, zvláště místním starším, aby pastýřsky pečovali o církve. Toto rozdělení práce popisuje metaforami, vzatými z rolnického a stavitelského prostředí. *„Já jsem zasadil, Apollos zaléval, ale Bůh dal vzrůst... Podle milosti Boží, která mi byla dána, jako rozumný stavitel jsem položil základ a druhý na něm staví. Každý ať dává pozor, jak na něm staví“* (1K 3,6.10). Tato strategie je podepřena Písmem, *„jak je psáno: `Ti, jimž nebylo o něm zvěstováno, uvidí a ti, kteří neslyšeli, pochopí‘“* (v. 21). Tento citát z Iz 52,15 popisuje posláni Služebníka Páně, jež se naplnilo v Kristu, pravém Služebníku, který je zvěstován těm, kteří dosud neslyšeli. Pavel uzavírá tento oddíl slovy: *„To mi také mnohokrát zabránilo, abych k vám přišel“* (v. 22). Protože církev v Římě nezaložil, necítil svobodu je navštívit. Brzo však vysvětlí, že se u nich zastaví na cestě do Hispanie (dnešního Španělska), jež je jeho dalším misijním polem.

II/ Pavlovy cestovní plány (15,23-33)

Po shrnutí svého dosavadního působení Pavel vyhlíží do budoucnosti a svěřuje se se svými cestovními plány.

1/ Plánuje navštívit Řím (v. 23-24). Po návštěvě Říma toužil již řadu let. Protože jeho služba ve východním Středomoří je dokončena, chystá se zastavit v Římě na své cestě do Španělska a očekává, že mu zde poskytnou podporu a vypraví jej na další cestu.

2/ Plánuje navštívit Jeruzalém (v. 25-27). Bezprostředně se však chystá odjet do Jeruzaléma, kam chce přivést finanční pomoc křesťanům ze Židů, kterou připravili křesťané v Makedonii a Achaji (Řecku). Vlastně jí dlužili, protože předtím získali podíl na duchovních požehnáních Židů.

3/ Plánuje navštívit Španělsko (v. 28-29). Féničané zde zřídili kolonie. Nevíme, zda se tato Pavlova cesta do Španělska uskutečnila. Klement Římský ve svém prvním listě do Korintu píše, že Pavel vyučoval celý svět spravedlnosti a dosáhl až hranic Západu, kde vydal svědectví před vládci. Je možné, že poté, co byl Pavel propuštěn ze svého římského vězení, navštívil Španělsko předtím, než byl znovu zajat, uvězněn a popraven během Nerova pronásledování. Když se Pavel připravuje na cestu do Říma, věří, že přijde *s plností Kristova požehnání* (v. 29b).

4/ Žádá modlitby za svoje návštěvy (v. 30-32)

„Prosím vás, bratří, pro našeho Pána Ježíše Krista a pro lásku, která je z Ducha, pomáhejte mi v boji svými přímlovami u Boha“ (v. 30). Modlitby chápe jako duchovní boj s mocnostmi temnoty. Zápasíme však také sami se sebou, abychom se poddali Boží vůli. Předmětem modliteb návštěvy v Jeruzalémě je, *„abych byl zachráněn před nevěřícími v Judsku a aby moje služba pro Jeruzalém byla tamějším bratřím vítaná“* (v. 31). Ví, že má mnoho nepřátel mezi nevěřícími Židy, kteří budou usilovat o jeho život, a uvědomuje si, že bude kvůli nim obtížné, aby věřící v židokřesťanské komunitě sbírku přijali. Pouze pokud jeho posláni v Jeruzalémě bude naplněno, bude moci cestovat do Říma. Důležitý je odkaz na Boží vůli ve vztahu

k modlitbám. Slib, že naše modlitby budou vyslyšeny, je podmíněn tím, že budeme žádat podle Boží vůle. Každá naše modlitba má být variací na téma, „*Staň se tvá vůle*“ (Mt 6,10). Boží specifická vůle pro jednoho každého z nás není zjevena v Písmu, a když prosíme o Boží vedení, je správné přidávat „*ne má, nýbrž tvá vůle se staň*“ (L 22,42b), jak se Ježíš modlil v zahradě Getsemane. Nejde o nevěru, ale o správnou pokoru. V modlitbě není nic automatického. Bůh pracuje skrze svou prozřetelnou vůli, za kterou jsme se modlili. Pavel končí své vyučování třetím požehnáním, „*Bůh pokoje buď se všemi vámi. Amen*“ (v. 33).

Doporučení, osobní pozdravy, varování před svody a díkůvzdání (Ř 16)

I/ Doporučení a pozdravy (16, 1-16.21-24)

1/ Doporučení (v. 1-2).

Je velmi pravděpodobné, že Foibé byla pověřena úkolem přivést Pavlův dopis do Říma, a tak potřebovala, aby sebou měla doporučení, které by ji představilo křesťanům v Římě. Pavel jí představuje jako *diakonku církve v Kenchrejích* (v. 1b), která je hodna přijetí a poskytnutí pomoci, neboť byla pomocnicí Pavlovou.

2/ Osobní pozdravy (v. 3-16.21-24).

Z této kapitoly vidíme, že Pavel byl nejen ten, který získával lidi pro Krista, ale také ten, který měl mnoho přátel a spolupracovníků, jichž si velmi cenil. Jak bychom si přáli, abychom znali více detailů z příběhů jmenovaných osob. Pavel zasílá pozdravy 26 jednotlivcům a k 24 jménům přidává oceňující dodatečné informace. Ukazují na rozmanitost a jednotu římské církve. Polibek (v.16a) jako forma pozdravu byl ve starověku rozšířen a přijímán též v církvi jako svaté políbení. Ve v. 21-24 Pavel předává pozdravy od osmi lidí, kteří jsou s ním v Korintě.

II/ Varování před falešnými učiteli (v. 17-20)

Pavel naléhavě varuje před falešnými učiteli a popisuje je jako ty, „*kdo působí roztržky a pohoršení proti učení, kterému jste se naučili*“ (v. 17b). Je třeba si na ně dát pozor a vyhýbat se jim, protože *úlisnými a libivými řeči svádějí srdce bezelstných lidí* (v. 18b, ČSP). Pavel se raduje z oddanosti římských křesťanů evangeliu a vyjadřuje přání, *abyste byli moudří v dobru a nezkušení ve zlu* (v. 19b). Když tak budou činit, *Bůh pokoje brzo srazí satana pod vaše nohy* (v. 20a). Pokoj, který Bůh vytvoří je výsledkem vysvobození jeho lidu a soudu nad jeho nepřáteli.

III/ Závěrečný chvalozpěv (v. 25-27)

Pavlův závěrečný chvalozpěv je účinným shrnutím klíčových témat listu. Pavlova obrana a výklad evangelia, které kázal je centrálním tématem dopisu. Evangelium byla upevněna naše víra (25a). Toto evangelium, které zvěstuje Ježíš Kristus je tajemstvím, jež bylo zjeveno teprve nedávno (25b-26a). Evangelium bylo *zjeveno prorockými Písmy* (v 26a). Zjevení a oznámení evangelia se stalo známým všem národům z rozkazu samotného Boha, *aby je poslušně přijali vírou* (v. 26b). Studium listu Římanům má nás učinit pevné ve víře a nadšené sdílet Krista s ostatními lidmi. Pavel uzavírá list chválou Bohu. „*Jedinému moudrému Bohu buď skrze Ježíše Krista sláva na věky věků. Amen*“ (v. 27).